

אסתר.

ESTER.

ESTER.

ROZDZIAŁ I.

1. I stało się za dni Ahaswera. — tego samego Ahaswera, który od Indyi aż do Etoppii nad stu dwudziestu siedmiu dzielnicami panował.

2. Za onych dni, gdy zasiadał król Ahasweros na królewskiej stolicy swojej na zamku w Suzie,

3. Trzeciego roku jego panowania wyprawił on ucztę na cześć wszystkich swych książąt i sług, tak że cała potężna Persyi i Medyi, najwyżsi naczelnicy i starostowie onych dzielnic znajdowali się przed obliczem jego.

4. Przyczem pokazywał przepych królewskiej chwały swojej i świetny blask swej wielkości przez liczne dni, mianowicie przez sto ośmdziesiąt dni.

5. Gdy zaś dni te upłynęły, wyprawił król dla całego ludu, obecnego na zamku w Suzie, zarówno wysokich jak niskich, ucztę trwającą siedm dni, na dziedzińcu, w ogrodzie przy pałacu królewskim.

2. Za onych dni, zd. Abenezry po ukoczonych wojnach, gdy król spokojnie na tronie swoim zasiadał, zd. innych przed rozpoczęciem wojny z Grecją co jest prawdopodobniejszem, por. uwagi wstępne. Saza, por. Neh. 1, 1. rezydencja zimowa królów perskich, obecnie Szusz nad rzeką Choaspes, oznacza zarówno miasto jak zamek królewski.

3. Wymienienie Persyi przed Medją wyraża hegemonję pierwszej nad drugą **מדיה** główny naczelnik, por. Dan. 1, 3. perskie fratama, gr. **σατράπης** satrapi, wasale. Z jakiej okazji uczta ta wydana została, tego tekst nie wyjaśnia.

4. Biesiadowano przez całe północze, prawdopodob. jednak nie zaproszono wszystkich wasali i magnatów współcześnie, coby regularnemu biegowi spraw publicznych szkodziło.

5. Oddzielna siedmiodniowa uczta dla dworzan i całej męskiej ludności Suzy **בבית** pałac, nowa, tylko w tej księdze napotkana forma **בבית**.

אֶסְתֵּר.

א

1 וְהָיָה בְיָמֵי אֲחַשְׁוֵרֹשׁ הָיָה אֲחַשְׁוֵרֹשׁ הַמֶּלֶךְ מִקִּדּוּן עַד-
2 כּוֹשׁ שֶׁבַע עָשָׂר יָמִים וְיָמָּה מְדִיָּה: בְּיָמֵים הָהֵם הָיָה כְּשֶׁבַת |
3 הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹשׁ עַל כָּפֵף מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשֵׁשֶׁת הַיָּבֵרִים:
4 בְּשֵׁנַת שְׁלוֹשׁ לַמֶּלֶךְ עָשָׂה מִשְׁתֵּה לְכָל־שָׂרָיו וְעַבְדָּיו
5 הַיָּל | פָּלִם וְיָמֵי הַפָּרְתָמִים וְשָׂרֵי הַמְדִיעֵת לִפְנֵי:
6 בְּקִרְאָתוֹ אֲתִיעֶשֶׁר כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאֲתִיָּהֶר הַפָּרְתָת
7 וְדִלְתָה־יָמִים רַבִּים שְׂמִיעִים וְיָמָּה זֶם: וּבְקִרְאָתָהּ הַיָּמִים
8 הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל־הָעָם הַנִּמְצְאִים בְּשֵׁשֶׁת הַיָּבֵרִים

ו' v. 1. ו' ב'ק' v. 5. ו' ו'ב'א'מ'א' v. 11.

Rozdział 1. Trzeciego roku panowania swego podejmuje król Kserkses przez 180 dni **עַד** przez pół roku zaproszonych z wszystkich prowincyj wyższych dygnitarzy państwa, zakończyła zaś te ucztę jeszcze do datkowa, siedm dni trwające przyjęcie, urządzone w parku pałacowym w Suzie dla dworzan i całej ludności męskiej rezydencji, podczas gdy królowa Wasti ze swej strony damy dworskie, żony wasali, ministrów i innych dygnitarzy ugazda. Wskutek lekkiego uchybienia popełnionego przeciw matronkowi zapada wyrok, aby Wasti wysokiej godności swej pozbawiona została a miejsce zajęte na tronie innej ustąpiła.

1. 1. Sam. 1, 1. Neh. 1, 1. Litera **ו** waw nie oznacza tu jednak łączności jakąkądby trzecią pośrednią, lecz stanowi tylko formę przez dziejopisów pospolicie przyjętą, por. Ezech. 1, 1. Jos. 1, 1. Ruth 1, 1. **מִקִּדּוּן** albo w Ketib 10, 1. **מִדִּיעָת** jest prawdop. ogólnym tytułem królów perskich, por. Dan. 9, 1. Ezer 4, 6 jak n. p. Faraó przydomkiem władców egipskich i oznacza tu, sądząc po dalszem bliższem określeniu jego osoby Kserksesa, po staropersku Kezajarsza, po bab. Hiszjarsza. Był on synem Darjusza, którego państwo rozciągało się od Indyi do Etoppii, obejmując nadto północną i wyspy m. śródziemnego **וְיָ** staroper. Hidhu, arab. Hind **וְיָ** prowincja, satrapia, por. Dan. 6, 2. podług etnograficznych lub geograficznych właściwości za odrębną całość uważana.

6. Były tam opony białe, lniane i hyacyntowe, zawieszono na sznurach z bisioru i szkarłat na walcach srebrnych i na kolumnach marmurowych; łoża złote i srebrne na posadzce z alabastru i marmuru, z perłowej macicy i kamienia nakrapianego.

7. A napój podawano w naczyniu złotem, a to w naczyniu coraz innego kształtu, a wina królewskiego podostatkiem jak na szczytobliwość królewską przystało.

8. Picie zaś odbywało się podług ustanowionego porządku nie było przymusu. Albowiem tak był polecił król wszystkim przełożonym pałacu swojego, aby się stosowano do woli każdego.

9. Królowa też Waszli wyprawiała uctęę na cześć niewiast, w pałacu królewskim króla Ahaswera.

10. Dnia tedy siódmego, gdy się serce króla podochoćilo winem, rzekł on do Mehumana, Bizly, Charbony, Bigty i Abagty, Zethara i Charkasa, siedmiu podkomorzych, pełniących służbę przed obliczem króla Ahaswera,

11. Aby przywiedli Waszli królowę przed oblicze króla, w dyademie królewskim, aby pokazać narodom i książętom piękność jej; bo pięknej urody była.

12. Wzbrańała się jednak królowa Waszli przybyć na rozkaz króla, dany jej za pośrednictwem podkomorzych, tak że rozgniewał się król bardzo, a zapalczywość jego wspanęła w nim.

9. Waszli, zd. niekt. staroper. wahista, najlepiej, Jensen upatruje w imieniu tem związek z boginią egipt. Masti. W tal. znajduje się wzmianka, że była ona córką króla babilońskiego Ewilmerodacha. Wyprawiała ona oddzielną uctęę dla sultank jak i dla małżonek waszli, ministrów i innych dygnitarzy. Zwyklejasią zasiadała królowa razem z królem do stoła, innym niewiastom nie wolno było w towarzystwie męczyzn biesiadować.

10. Imiona siedmiu podkomorzych a raczej radców stanu brzmiały w Sept. inaczej *מְשִׁיבֵי* por. I Sam. 2, 18. Liczba siedm należała i u Perów do rzędu liczb świętych.

11. Królowa nosiła rodzaj spiczasto zakończzonego turbanu, kidaris.

12. Nie chciała podochoćomym panom nierakwefion, z odsąnietem obliczem się ukazać i niejako za widowisko im służyć, co zresztą przyjętym zwyczajom by nie odpowiadało, por. *Józ. Ant.* 11, 6. 1.

לְמַעַן יִשְׂרָאֵל וְעַד־הַיּוֹם מִשְׁתַּה שְׂבַעַת יָמִים בְּחֶזֶק נֶגַת בֵּיתוֹ
 6 הַמֶּלֶךְ : הַיּוֹם וְהַלַּיְלָה אֵרוּן בְּחֶזֶק יָבִין וְאַרְבָּעִין
 עֶרְבָּלִי בְּהַר עַמְשִׁי וְשֵׁשׁ מִנְיֹת וְגַם וְכֶסֶף עַל רַאשֵׁי
 7 בְּמִדְּוָשׁ וְגַר וְסִקְרָת : וְהַשְׂמֹת בְּכֶל וְהָב וְהָלִים
 8 מִכֶּלֶם שְׂגִים וְגַן מִלְּבוֹת רַב כֶּד הַמֶּלֶךְ : וְהַשְׂתַּה
 כֶּתֶן אֵין אִם כֶּרֶן וְיִסְר הַמֶּלֶךְ עַל קִרְוֵב בֵּיתוֹ
 9 לְעִשֹׂת כְּרֹזֶן אִשְׁרָאֵל : גַּם וְשֵׁת הַמֶּלֶךְ עֲשֵׂתָה
 10 מִשְׁתַּה יְעִשֵׂם בֵּית הַמִּלְבוֹת אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ אֲחַשְׁוֶרֶשׁ : כִּיִּם
 הַשְׂבַּע כְּשֵׁם לְבַד־הַמֶּלֶךְ כִּיִּן אֲמַר לְמִדְּוָן בֵּיתָא
 הַרְבִּיָּא מִנְהָא וְאֶבְרָתָא וְתַר וְכֹרֶם שְׂבַעַת הַסִּרְתִּים
 11 הַמְשִׁרְתִּים אֶת־כֶּן הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֶרֶשׁ : לְקַבֵּיא אֶת־
 וְשֵׁת הַמֶּלֶךְ לְפַע הַמֶּלֶךְ בְּכַתֵּר מִלְבוֹת לְהַרְאִית הָעַמִּים
 12 וְהַסִּרְתִּים אֶת־יְפֹתֵיהֶם כִּיִּן מִנְהָא הָיָא : וְהָמָּן הַמֶּלֶךְ
 וְשֵׁתִי לְבִיא בְּרַסְר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר כֶּד הַסִּרְתִּים וְהָיָא

ו. ט. ה' רבי

6. *por.* 8, 15. *Sept.* błęsz przezroczyta lniane *כֶּרֶן gr.* zągmasz, cienka bawełniana materja, sansk karpasa, bawełna, tu oznacza w połączeniu z wyrazem *כֶּרֶן* lniane albo bawełniane tkaniny, pomieszczone z *חֶזֶק* niebiesko-purpurowymi festonami, które *אֵרוּן* przymocowane były za pomocą sznurów do kolumn, tak, aby jako girlandy się zwieszały — *נֶגַת* purpura czerwona, szkarłat *נֶגַת Vul.* lectuli, sofy na złotych i srebrnych podstawach spoczywające albo złotem i srebrem dlaniami materjami pokryte — *מִנְהָא* kamieniami wyznaczona posadzka *נֶגַת* alabastru, wedł. *Sept.* nieczyste smaragd albo złotem i srebrem dlaniami materjami pokryte — *מִנְהָא* ass. *silru*, galunek ciemnego albo nakrapianego czarnemi plamami marmuru, od *נֶגַת* być czarany, ciemny *כֶּרֶן* walec, zd. niekt. kole, pierścienie.

7. Każde naczynie miało inną formę czyli faason, tak że pod tym względem największą różnorodność panowała. Wino królewskie, wyborowe, podawane zaręczaj do stołi królewskiego.

8. *חַיָּה* picie, fem. tyle co *חַיָּה* mas. *Koh.* 10, 17. Nie było przymusu, nie było nikogo, któryby przymuszał, tak że nie zachodziła potrzeba na zaproszenie i zachęte, czekał, a mógł każdy dowoli pić kiedy i ile mu się podobało.

13. Rzeczł tedy król do mędrców, odgadujących przeznaczenia — bo tak zwykł był król przekładać każdą sprawę swoję wszystkim biegłym w zakonie i prawie.

14. Wówczas zaś byli mu najbliższymi Karszena, Szethar, Admatha, Tharsysz, Meres, Marsena i Memuchan, siedmiu książąt Persyi i Medyi, którzy oglądali oblicze króla, a zasiadali jako przewodniczący w państwie —

15. Co podług prawa czynić z królową Waszti za to, że podanego jej przez podkomorzých złozenia króla nie spełniła.

16. Rzeczł tedy Memuchan przed obliczem króla i książąt: Nie przeciw królowi samemu zawiniła królowa Waszti, lecz przeciw wszystkim książętom i przeciw wszystkim narodom zamieszkałym we wszystkich dzielnicach króla Ahaswera.

17. Albowiem gdy dojdzie ta sprawa królowej do wszystkich wieści, lekceważąc sobie zacząć mężów swoich, mówiąc: Król Ahasweros rozkazał przywieść królową Waszti przed oblicze swoje a nie przyszła!

18. A już dnia dzisiejszego opowiedzą to księżne Medyi i Persyi, które o sprawie królowej słyszały, wszystkim książętom królewskim, a będzie dosyć hańby i rozdrażnienia.

19. Jeżeli tedy król to za dobre uważa, niechaj wyjdzie rozkaz królewski od oblicza jego, a niechaj wpisany zostanie w poczet praw Persów i Medów tak, aby zniesionym być nie mógł: że nie wolno już Waszti ukazać się przed obliczem króla Ahaswera, i że królestwo jej oddaje król innej, lepszej niż ona.

20. A gdy rozgłosi się to rozporządzenie królewskie, które wyda, w całym państwie jego — które wszak wielkie jest — wtedy okazywać będą wszystkie żony cześć mężom swoim, zarówno wysokim jak niskim.

21. I podobała się ta rada królowi i książętom, i uczynił podług rady Memuchana.

19. Takie nieodwołalne postanowienie królewskie, por. 8. 8. Dan. 6, 9. będzie pouczającą przestrogą dla wszystkich — rury towarzyska, tu inna wieściata, która król jako następcepnie wybierze.

20. *מִרַּב* starop. katigama, por. Koh. 8, 11. Eer. 4, 14; 6, 11. wogóle orzeczenie, słowo, wyrok.

13 המלך קרא ונסתו בעתה בו : ויאמר המלך
 לקבצמים ודע העתים כיבדו דבר המלך לפני כל ידוע
 בת דויו : ותקרב אליו ברשעא שחר אדמתא תרשיש
 מרס מרנא מטימן שבעת שרי א פרס וקמי ראי פני
 14 המלך תישבים ראשה במלכות : קרת מודיעשות
 במלכה ושתי על אשר לא ישיטה אתמאמר המלך
 15 אשורוש ביד הפרסים : ויאמר מטימן לפני המלך
 ותשרים לא עליהמלך לבדו וקחה ושתי המלכה כי
 16 עליה השדים ועל כל העמים אשר בקליותיה
 17 המלך אשורוש : כי יצא דבר המלכה על יבלי העמים
 לתבנות בעליון בעיניו באמרים המלך אשורוש אמר
 18 להביא את ושתי המלכה לפני ולא יבאה : ותום הנה
 האמרנה ושרות פרס זמדי אשר שמיט את דבר המלכה
 19 לבש שרי המלך וקמו ביום וקמה : אשורוש המלך טוב
 יצא דבר מלכות מלפניו ויכתב בדתו פרסי זמדי ולא
 יקבור אשר לא ירהבא ושתי לפני המלך אשורוש
 20 ומלכותה וכן המלך לרעותה המלכה מנחה : וישמע
 21 בהם המלך אשר ישיטה בקליותו כי רבה היא
 וכל העמים ותנו יקר רב בעליון הקדוה ועד המות ויחטב

16. כן נסתי וי

13. Astrologowie będący zarazem i dziejowcami tworzyli senat czyli najwyższą izbę sądową, por. Dan. 2, 27; 5, 15. Drugą część zdania i wieści następny nawiasowo wtrącone.

14. Wyliczeni imiennie senatorowie stali w owej chwili najbliższymi królowi i mieli zawsze wolny przystęp do osoby królewskiej.

16. Memuchan, prawdep, przewodniczący przemawia w imieniu całego kolegium. Zdaniem jego okazała się Waszti nie tylko nieposłuszna królowi, ale może dany przez nią gorszący przykład na całe życie rodzinne ludu ujemy wpływ wyrzuci.

17. *בֵּר* sprawa, tu zachowanie się, postępek.

18. Kobiety zacząć mężów swoich lekceważąc traktować, z czego wynikną swary i kłótnie domowe.

22. I rozesał list do wszystkich dzielnic królewskich, do każdej dzielnicy piśmie jej właścicwem, i do każdego narodu stosownie do języka jego, aby każdy mąż był panem w domu swoim; a ogłoszono to językiem każdego narodu.

ROZDZIAŁ II.

1. Po zlarzeniach tych, gdy się gniew króla Ahaswera uśmierzył, wspomnial on na Waszti, i na to co uczynila, i co postanowione zostało wzgledem niej.

2. I rzekli dworzanie królewscy, sludzy jego: Niechaj poszukaja dla króla mlodych dziewic, pieknej urody.

3. A niechaj ustanowi król urzadzownikow po wszystkich dzielnicach panstwa swojego, którzyby zebrali wszystkie mlode dziewice pieknej urody do zamku w Suzie, do gmachu niewiast, pod dozór Hegaja trzebieńca królewskiego, nadzorecy niewiast, gdażebym stosowne namaszczenia podano.

4. Dziewica zaś, któraby znalazła upodobanie w oczach królewskich niechaj zostanie królową miasto Waszti. I podobalo się to królowi, i uczynil tak.

5. Był zaś na zamku w Suzie mąż judzki imieniem Mardechaj, syn Jaira, syna Szymei, syna Kiszca, Benjaminita.

6. Zostal on uprowadzony z Jerolimym wspóln z bratanicami, którzy uprowadzeni zostali wraz z Jechorjaszem, królem

czas pobytu swego w haremie. Rozdział konczy wzmianka o udaremnionym przez Mardechajca zamachu i wielkiej zasłudze jaką przez to dla osoby króla položyl.

1. Tekst wyraża żal króla, że się chwilowem uniesieniem dał porwać króć w wodzie, opadać — o gniewie, w którym się uśmierzał, por. 7. 10.

2. Nieosobniczo.

3. Przyjęcie do haremu poprzedzaly nieodzowne caloznowe przygotowania pod nadzorem glównego eunucha, por. w. 12. naj inf. abs. חרוק od prak nacierania, namaszczenia odpowiednimi środkami kosmetycznymi.

4. Królową czyli sultanką faworytą.

5. Potomek Kiszca i Sam. 9, 1 a zatem powinowaty króla Saula pogromcy Amalekitów od których Haman potężny wróg Mardechajca ród swój wiedzie, por. 3, 1. 10; 9, 24. Szymei, por. 2 Sam. 16, 5. Imię סרבי adj. relat. od סרבו oznaczało pierwotnie zwolennika bóstwa bab. Marduka.

6. Por. 2 Król. 24, 12—16. אשי odnosi się do Mardechajca. Jeżeli tenże w r. 589. do niewoli uprowadzony został, byłby za czasów Kesz-

הַדָּבָר בַּעֲנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיִּגַּשׁ הַמֶּלֶךְ קַדְבָּר מִמֶּנֶּן
וַיִּשְׁלַח סָפְרִים אֶל־כָּל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֶל־מְדִינָהּ וּמְדִינָהּ
סִבְתָּהָ וְאֶל־עַם וְעַם קִשְׁטוּן לְדִוָּת כְּלֵי־אֵשׁ שֶׁנֶּרְ
כְּבוֹת וּמְדָבָר פִּלְשׁוֹן עִמּוֹ :

ב.

1 אֶחָד הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּשְׁךְ חַמַּת הַמֶּלֶךְ אֲהַשְׁרִישׁ וְכִר
אֲתִי־וְשִׁיתִי וְאֵת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה וְאֵת אֲשֶׁר־יִגְדֶּנּוּ עֵקֶבֶי:
2 וְאִמְרוּ־עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ מִשָּׂרָפֵי וּבְקִשְׁוֹ לְמַלְכֵּךְ נַעֲרֹת בְּתוּלוֹת
3 מִטְּבוֹת מְדָאָה: וְיִקְבֶּר הַמֶּלֶךְ סָפְרִים בְּכָל־מְדִינֹת
מַלְכוּתוֹ וְקָבְצוּ־אֶת־כָּל־עֲבָדֵי־הַתּוֹלָה מִטְּבַח מְדָאָה אֶל־
שׁוֹשֵׁן הַבִּירָה אֶל־בֵּית הַקְּשָׁים אֶל־יַד הַמָּא סָרִים הַמֶּלֶךְ
4 שֶׁנֶּרְ הַקְּשָׁים וְהָיוּ סָפְרִיהֶן: וְהַעֲבָרָה אֲשֶׁר תִּיטֵב
בַּעֲנֵי הַמֶּלֶךְ הַמֶּלֶךְ חַמַּת נִשְׁתֵּי וְיִטֵּב הַדָּבָר בַּעֲנֵי
5 הַמֶּלֶךְ וַיִּגַּשׁ כּוֹ: אֵשׁ יְהוּדִי הָיָה כִּישְׁשׁוֹן לְבִירָה
6 וַיִּטְמוּ קִדְרָתִי בְּיָאֵר קְדֻשְׁמֵן קְדֻשֵׁי אֵשׁ מִיָּנִי: אֲשֶׁר

ספד טול בלא v. 11.

22. W rozległym państwie perskim posługiwano się w każdej dzielnicy innym narzcem, z których niektóre odrębne swoje pismo posiadały. Każdemu męlowi stały prawo, aby cudziemską żonę swoją do przyjęcia mowy i plemiennych zwyczajów swoich zniewalał, Tak Targ. Halbag i inni. Prawdop. jednak czytad należy יִבְרֵר list czyli pismo to ogłoszono w rozmaitych narzcach.

Rozdział 2. Gdy się po niejakiem czasie gniew króla uśmierzył, radza mu dworzanie, aby o wyborze nowej małżonki pomyślał, na co Ahaswer się zgadza pomimo widocznego żalu, że powziętego w uniesieniu postanowienia cofną już nie może. Rozpoczyna się ogólnie poszukiwanie godnej wysokiego dostojęstwa następczyni, wskutek czego między licznymi innymi kandydatkami dostaje się do haremu Hadasa, przybrana córka Binjaminity Mardechajca, która po spełnieniu wszystkich ustanowionych w tym celu przygotowawczych formalności przed oblicze króla sprowadzona, szczególnie upodobanie jego sobie zyskuje i na tron wyniesiona zostaje. Z okazji tego zdarzenia wyprawia Ahaswer wielką ucztę na cześć nowej małżonki, która odziedziczyła imię Estery przyjmując. Stosownie do polecenia Mardechajca ukrywa ona pochodzenie swoje żydowskie przez cały

judzkim, którego zawiódł w niewolę Nebukadnecar, król babiloński.

7. A był opiekunem Hadasy, czyli Estery, córki stryja swojego, ponieważ ani ojca ani matki nie miała. Była to zaś dziewczica ślicznej postawy i pięknej urody, którą Mardechai po śmierci jej ojca i matki za córkę sobie przybrał.

8. Gdy tedy rozgłosiło się rozporządzenie królewskie i prawo jego, i gdy zgromadzono dziewczęta liczne do zamku w Suzie pod nadzór Hegaja, sprowadzono i Estere do pałacu królewskiego pod nadzór Hegaja, nadzorcy niewiast.

9. A spodobala mu się ona dziewica i znalazła łaskę w oczach jego, tak że przyspieszył właściwe dla niej namaszczenia i dary, siedm też należnych jej pokojowych z pałacu królewskiego przydał jej; nadto przemieścił ją wraz z jej pokojowemi do najprzedniejszej części gmachu niewiast.

10. Nie wyjawila zaś Estera narodu i pochodzenia swego; przykazał jej bowiem Mardechai, aby tego nie wyjawiała.

11. Ale przechadzał się Mardechai codziem przed dworcem gmachu niewiast, aby się wywiadywać o powodzeniu Estery i co się z nią dzieje.

12. A ile razy na którą dziewczęć kolej nadchodziła, aby weszła do króla Ahaswera, po upływie ustanowionych dla każdej, wedle obowiązującego niewiasty przepisu, dwunastu miesięcy — bo tyle zajmują dni ich namaszczeń: sześć miesięcy olejkim myrowym, a sześć miesięcy balsamami i innymi pachnidłami dla kobiet.

10. Prawdopodob. z obawy, aby jej upośledzone położenie społeczne jako córki pokonanego i rozproszonego plemienia z góry nie zaskodziło i drogi do kariery nie zamknęło. Obawa ta znikła w następstwie, gdy szczyta marzeń swych dostąpiła — jako małżonka też króla przyszanę się otwarcie do żydowskiego pochodzenia swego.

11. Może nie był jeszcze harem za czasów Kserksesa tak ściśle strzeżony i od święta oddzielony, aby się nikt z mieszkankami jego komuni-kować nie zdołał, zwłaszcza mógł Mardechai, jako urzędnik w bramie pałacu przeływający, znaleźć łatwo środki, aby często wiadomości o pu-pilce swej zasięgać.

12. Wł. wł. sznur, np. pereł, tu kolejnie rozporządzenie co do dwu-nastomiesięcznego periodu przygotowań.

הָלְלָהּ מִיְרֻשָׁלַם עִם־הַגִּלְגָּל אֲשֶׁר הִקְרִיתָ עִם יְהוֹנָתָן
 7 מִלְּדָוִד הַגִּיטָה אֲשֶׁר נִתְּנָה לְיִשְׁבָּר בְּיַד בְּבַל: וְהוּא אָמַן
 אֶת־יִשְׁבָּר וְהָאֱסֶרֶת נָתַן אֲסֶרֶת בְּתַדְדוֹ כִּי אֵין לָהּ אָב וְאִם
 וְהַגִּיטָה יִשְׁתַּחֲוֶה וְיִטְבֵּת מִרְאָה וְיִבְמַת אֶבְיָה וְאִמְהָ
 8 לְדָוִד מִיְרֻדָּי לֹל לָבֵת: וְהוּא בְּהַשְׁמַע בְּכִרְבַּלְמֵל וְדָלִי
 וְהַקְּבִיץ נִעְרוֹת רַבּוֹת אֶל־שֵׁשׁ עֶשְׂרֵן בְּיַד־הָאֱסֶרֶת הַגִּי
 וְהִלְכָה אֲסֶרֶת אֶל־בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל־לִבָּי הַגִּי שֶׁמֶר תִּשְׁפָּט: 9
 וְיִטְבֵּב הַנְּעָרָה בְּעֵינֵי וְשָׂא חֶסֶד לְלִבָּי וְיִבְרַח אֶת־
 הַמַּרְדֵּחַיִּי וְאֶת־מַטְוֵיהָ לָבֵת לָהּ וְאֵת שֵׁבַע הַנְּעָרוֹת
 הַרְאִיתָ לְחַתְּמֵיהָ מִכֵּת הַמֶּלֶךְ וְשָׂגָה וְאֶת־עֲשׂוֹתֶיהָ
 10 לְטוֹב בֵּית הַנְּשִׂאִים: לֹא־הִגִּידָה אֲסֶרֶת אֶת־עַמְמָהּ וְאֶת־
 11 מִלְּדוֹתָהּ כִּי מִיְרֻדָּי אָתָּה עָלִיתָ אֲשֶׁר לֹא־תִגִּיד: וּבְבַל־
 וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵן מִתְּהַלְּלֵי רַבֵּי הַצָּר בֵּית־הַנְּשִׂאִים לָבֵת
 12 אֶת־יְשׁוּלֵם אֲסֶרֶת וּמִהִשְׁתַּחֲוֶה הָיָה: וּבַנְּעָרָה תֵּרֶן נְעָרָה
 וְנְעָרָה לְבָאִי אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲחִישֵׁרֶשׁ מִמֶּנּוּ הָיְתָה לָהּ קִבְּתָה
 הַנְּשִׂאִים שֶׁנִּים אֲשֶׁר הָיָה שִׁי גַּם וּמִלֵּא וְיִנִּי מִיְרֻדָּהּ שֶׁנָּה
 הַנְּשִׂאִים בְּעַמֵּן הַגִּי וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּבַשְׂמִיִם וּבַמַּקְרוֹרִי

kessa, który ku końcowi V. wieku panował już sędziwym starcem a nie mogłaby przybrała córka gwałda, za byt dziewczica. Dla uniknienia trudności tej chronologicznej przyjmują przeto niektórzy, że mowa tu wogóle o pokoleniu, które z dechonasza do niewoli uprowadzone zostało a z którego Mardechai już w niewoli zrodzony pochodził, stąd też imię jego babiloński.

7. Imię hebr. מִירְדָּי mirt, por. gr. imię Μορτίε zamienione na perskie מִירְדָּי sitareh, gr. astrup gwiada, w znaczeniu szczęście. Jensen wyprowadza to imię od nazwy bogini Istar ִיר zwykle stryj, może jednak wogóle każdego bliźszego krewnego oznaczać.

9 Uderzony niepospolitą jej urodą postarł się, aby czempredzej koniecznie przygotowania ukoczyła i przed oblicze króla sprowadzona być mogła מִינֵי tu niekoniecznie przez lepszą żywności, por. Dan. 1. 5. lecz wogóle dary, klejnoty do ozdoby i podniesienia piękności służące w pewnym celu upatrzone a zatem właściwe, należne jej panny pokojowe.

13. Ile razy tedy która dziewczka tak przygotowana do króla wchodziła, musiano jej dać wszystko czego zażądała, aby towarzyszyło jej od gmachu niewiast do pałacu królewskiego.

14. Wieczorem wchodziła, a rano wracała, już do drugiego gmachu niewiast, pod nadzór Szasgaza trzebieńca królewskiego nadzorey nalożnic: nie wolno jej było więcej do króla wchodzić, chyba jeśli król ją sobie upodobał a wtedy wyzywano ją z imienia.

15. Gdy tedy nadeszła kolej na Esterę, córkę Abichaila, stryja Mardechaja, który ją był za córkę przybrał, aby do króla weszła, nie zażądała niczego nad to, co zalecił Hegaj obłudnieniec królewski, nadzorca niewiast. I znalazła Estera upodobanie u wszystkich, którzy ją widzieli.

16. I tak przywiedziona została Estera do króla Ahaswera do pałacu jego królewskiego, miesiąca dziesiątego czyli miesiąca Tebet, siódmego roku jego panowania.

17. I pokochał król Esterę nad wszystkie niewiasty, i pozyskała łaskę i miłość jego nad wszystkie dziewczce. I włożył dyadem królewski na głowę jej, i ustanowił ją królową miasto Waszti.

18. Poczem wyprawił król ucztę wielką dla wszystkich książąt i sług swoich — ucztę na cześć Estery i udzielił dzielnicom i rozdawał dary, jak na szezdrobliwość króla przystało.

19. Gdy tedy zbierano dziewice poraz wtóry, a Mardechaj przebywał w bramie królewskiej.

20. Nie wyjawiała Estera ani pochodzenia ani narodu swojego, tak jak był polecił jej Mardechaj; spełniała bowiem zlecenia Mardechaja jak wówczas gdy pozostawała na wychowaniu u niego.

takich ¹³nie należało zazwyczaj zmniejszenie podatków, uwolnienie od służby wojskowej, złagodzenia kar itd. ¹⁴Wszelkie dary w zbroju dla biednych.

19. Prawdopodobnie mowa tu o dalszym transporcie dziewczce, który już zapóźno nadzedł. Może jednak być, że autor w opowiadaniu swoim do poprzedniej fazy się cofa, nadmienając, że Estera właśnie do drugiego tego transportu należała. Zdaje się, że Mardechaj funkcje odziewawczy przy głównej bramie pałacowej pełnił.

13 וְהָיָה: וְכִתְּוּהָ הַנְּעִמָּה בַּיּוֹם אֲלֵי הַמֶּלֶךְ אֵת כָּל־אֲשֶׁר
הָאִמֶּר יִתֵּן לָהּ לְכֹּחַ עֲשֵׂה מִנְּשִׂאִים דְּרִיבֵית הַמֶּלֶךְ:
14 בְּעֶרְבּוֹ וְהָיָה בַּבֹּקֶר הָיָה שָׂבָה אֶל־בֵּית הַנְּשִׂאִים
שֵׁי אֲלֵי־וְשָׁשָׁן סָרְסוּ מִהַמֶּלֶךְ שִׁמְרֵי הַנְּשִׂאִים לֹא־
תִּבְאֲשֶׁר אֶל־הַמֶּלֶךְ בִּלְעִדֵּי הַיּוֹם הַמֶּלֶךְ יִתְּרָהּ אֵת
15 הַנְּשִׂאִים: וְכִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶת־אֲשֶׁר פָּתְּאֲבִיבֵהּ אֵת מִרְדֵּי־אֲשֶׁר
לְקַדְּלִי לָבֵת לְכֹּחַ אֵל הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָּבָר בִּי אִם־
אֶת־אֲשֶׁר אָמַר הֵנּוּ סָרְסוּ־הַמֶּלֶךְ שִׁמְרֵי הַנְּשִׂאִים וְהָיָה
אֲשֶׁר נִשְׂאֵת מִן בְּשֵׁי כְּלִירֵיהֶן: וְהִלָּקְחָה אֲשֶׁר אֶל־
16 הַמֶּלֶךְ אֲחִישֶׁרֶשׁ אֶל־בֵּית מַרְכָּשֵׁי־וְהַנְּשִׂאִים הָיוּ
הַנְּשִׂאִים מִבֵּית בְּשֵׁת־דִּשְׁבַּע לְמִלְכוּתוֹ: וְהִנָּחֵב הַמֶּלֶךְ אֵת־
17 אֲשֶׁר מִבְּלֵי־הַנְּשִׂאִים וְהִשָּׂאֵהוּ וְהִנָּחֵהוּ לְקִוּי מַלְכֵי־מִבְּתוּלֹת
וְהָיָה כְּהַר־מִלְכוּת מִרְאֵשֶׁה וְנִמְלִיכָהּ תַּחַת יוֹשֵׁת: וְנִשְׂט
18 הַמֶּלֶךְ מִשִּׁמְתָהּ וְזָלַל לְכָל־יִשְׂרָאֵל וְהִקְרִיב אֵת מִשְׁתֵּהָ
אֲשֶׁר וְהִנָּחָה לְמִדְּוֵית עֲשֵׂה וְתַן מִשְׂאֵת כְּגַד הַמֶּלֶךְ:
19 וְהַדְּבָקָן בְּתוּלֹת שָׂרֵית וְהַדְּבָר יֵשֵׁב בְּשִׁמְרֵי־הַמֶּלֶךְ:
20 אֵין אֲשֶׁר מִנְּשִׂאֵת מִלְּמִדְּוֵיתָהּ וְאֵת־עֲשֵׂההָ בְּאֲשֶׁר אֵת־עֲשֵׂה
מִרְדֵּיָהּ וְאֵת־מִאֲמַר מִרְדֵּיָהּ אֲשֶׁר עֲשֵׂה בְּאֲשֶׁר הִנָּחָה

13 v. 14

13. Wiersz rozpoczyna na nowo przerwane nawiasem zdanie—¹³tu w tym stanie, tak przygotowana, *Trp.* i *Sept.* uważają ten wyraz za określenie czasu, wtedy. Czego zażądała z szat i klejnotów.

14. *v. 14* zam. *v. 13* wracała już do oddzielnego gmachu przeznaczanego dla nalożnic królewskich.

15. W skromności swojej nie stawia Estera żadnych żądań i polega zupełnie na guście chemistrza Hegaja, któremu zrosła upodobania władcy nie były obce.

16. Siódmego roku a zatem czwartego po usunięciu Waszti.

17. Wrznięcie jakie na króla uczyniła było tak potężne, że postanowił niezwłocznie na najwyższą godność ją wynieść.

18. Uczucie koronacyjnej na cześć Estery wydanej towarzyszyły odpowiednio ulgi dla poddanych, aby radość króla dzielili mogli. Do ulg

4. A gdy powtarzali mu to codziennie, a nie usłuchał ich, donieśli to Hamanowi, aby zobaczyć czy ostoja się wy-mówka Mardechaja, oświadczył im bowiem, że jest judej-czykiem.

5. Skoro zatem zauważył Haman, że się Mardechaj nie ugina i nie korzy przed nim, uniósł się Haman płoną-cym gniewem.

6. Jednak poczytywał to za niegodne podnieść rękę prze-ciw Mardechajowi samemu; doniesiono mu bowiem do ja-kiego narodu Mardechaj należy, i tak przedsięwziął Haman wy-tępić wszystkich judejczyków w całym państwie Ahaswera, wespół-plemieńców Mardechaja.

7. Pierwszego tedy miesiąca, czyli miesiąca Nisan, dwu-nastego roku króla Ahaswera rzucono pur — to jest los — przed Hamanem na każdy dzień i na każdy miesiąc i padł los na miesiąc dwunasty, czyli na miesiąc Adar.

8. Poczem rzekł Haman do króla Ahaswera: Istnieje pe-wien naród rozproszony a jednak odrębny między narodami we wszystkich dzielnicach państwa twojego; prawa ich wy-różniają się od praw każdego innego narodu, praw zaś króla nie spełniają, tak że nie jest pożądaniem dla króla ich tak pozostawić.

9. Jeżeli to król za dobre uzna, niechaj się piśmiennie zarządzi; aby ich wytępiono, ja zaś odważę dziesięć tysięcy talentów do rąk zarządzających sprawami, aby je złożyli do skarbców królewskich.

10. I zjął król pierścien z ręki swojej i oddał go Hamanowi, synowi Hamedady, agagicie, wrogowi judejczyków.

11. Poczem rzekł do Hamana: Pieniądże te zostawiam tobie, niemniej i naród ów, abys z nim postąpił jak za dobre uznasz.

11. Król nie przyjmując ofiarowanej sobie sumy i oddaje ją Hamanowi w nagrodę za to, że państwo jego od tak niebezpiecznego żywiołu uwalnia.

וַיַּגִּידוּ לְהֶמָּן לְרֵאשִׁית מַשְׁפַּחַת דָּבִב מְרַדְּכֵי קִרְהִינֵר לְהֵם
 5 אֲשֶׁר־הִוא יְהוּדִי: וַגַּמָּא הֵמָּן קִרְיָאן מְרַדְּכֵי כֹּהֵן
 וּמִשְׁפַּחְתָּהּ לֹא וַיִּמְלֵא הֵמָּן סָקָה: וְגַבּוּ בַעֲיָיו לְשַׁלֵּם יָד
 6 בְּמְרַדְּכֵי לְכַדּוֹ קִרְהִינֵר לֹא אִתְּעִים מְרַדְּכֵי וּבִקְשָׁת הֵמָּן
 לְהַשְׁמִיד אֶת־בְּרִיָּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מְלָכֹת אֲשַׁנְאוּשׁ
 7 עִם מְרַדְּכֵי: בְּתַרְשׁ תְּרָאשׁוּן הַאֲתַרְשׁ יִשָּׁן בְּשֵׁנַת
 שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה לְמַלְכָּד אֲשַׁנְאוּשׁ הַפִּיל פּוּר רוּא הַטּוּדָל
 לְפָנֵי הֵמָּן מֵיּוֹם וְלָיוֹם וּמְרַדְּשׁ לְתַרְשׁ לְתַרְשׁ הַאֲתַרְשׁ הַאֲתַרְשׁ
 תְּרַשׁ אֲדָר: וַאֲמַר הֵמָּן כִּמְלַךְ אֲשַׁנְאוּשׁ יִשָּׁנָה
 8 עִם־אֲחֵר מִמֶּנּוּ וּמִפְּרֵד בֵּין הַעַמִּים כְּכָל מְדִינַת מְלָכֹתָד
 וְדַחֲסִים שְׁנַת מְכַל־עַם וְאֲתַדְרֵת הַמְּלָכָד אֵינֵם עֲשִׂים
 9 וְלְמַלְכָד אֲיִשְׁוּהָ לְהַיָּעִם: אִם־עַל־הַמְּלָכָד טוֹב יִקְרַב
 לְאֲבָדָם וְעֲשִׂוֹת אֲלֵפִים כְּכַרְבָּסָה אֲשַׁקּוּל עַל־יָד עֵשׂוּ
 10 הַמְּלָאָקָה לְהַבִּיא אֶל־יַעַן הַמְּלָכָד: וְאִם־נִמְלָכָד אֲתִטְבַּעְתִּי
 כִּמְלֵךְ יְהוּדִיָּה לְהֵמָּן כִּדְּהַמְּלָכָה הָאֲנָא אֲרַב מְרַדְּכֵים:
 11 וַאֲמַר הַמְּלָכָד לְהֵמָּן כְּסָפָה נִתַּן לָהּ וְהָעַם בְּשַׁעֲוֹת בֹּן

6. Mściwość Amalekity nie zna miary i przenosi winę jednoktki na cały ogół.

7. Aby odpowiedni szczęśliwy dzień dla pomyślnego spełnienia po-wziętego zamiaru wylosić rzucił Haman losy, które ostatecznie po li-cznych próbach dzień 13. dwunastego miesiąca jako najwłaściwszy wska-zują, por. w. 13. wie wedle Jensena asyr. para albo buru, kamyk, któ-rym losy rzucono.

8. Wie z wstawioną lit. n. por. Deut. 29, 14. i Sam. 14, 39; 23, 23. Nie jest politycznym, pożądanym, abych ich nadal tolerował. Haman nie nadmienia królowi o jakim mianowicie narodzie mówi.

9. Bahlotski talent srebrny obejmował 60 min po 60 szekli około 59.000 kilogramów. Haman obowiązuje się za skonfiskowanych dóbr zy-dowskich kolosalną wówczas sumę dziesięciu tysięcy takich talentów sre-bra zebrać i do skarbu królewskiego przełać. Zarządzający spr-urzędnicy bliżej nie określani.

10. Mocą tego pierścienia czyli sygnetu mógł Haman w imieniu króla działać i wszystkim zarządzaniem swoim siłą prawną nadać, por. Gen. 41, 42.

12. Powołano tedy pisarzy królewskich dnia trzynastego, pierwszego miesiąca; i ściśle tak jak to zarządził Haman rozpiano do satrapów królewskich i do namiestników pojedynczych dzielnic i do starostów pojedynczych narodów stosownie do pisma każdej dzielnicy i stosownie do języka każdego narodu; w imieniu króla Ahaswera spisano to i opieczątowano pierścieniem królewskim.

13. Poczem rozesłano te listy przez gońców do wszystkich dzielnic królewskich, aby wytopiono, wymordowano i zgładzono wszystkich judejczyków, zarówno młodych jak starych, dzieci i kobiety jednego dnia, mianowicie trzynastego dwunastego miesiąca — czyli miesiąca Adar — i aby miennie ich złupiono.

14. Dosłowny odpis pisma opiewał, aby w każdej pojedynczej dzielnicy ogłoszono to rozporządzenie, aby jawne było wszystkim narodom, tak aby na dzień ten się przygotowały.

15. I tak odjechali gońce nagłeni rozkazem królewskim gdy prawo na zamku w Suzie wydane zostało. Król zaś i Haman zasiedli do biesiady podczas gdy miasto Suza zdjęte było trwogą.

ROZDZIAŁ IV.

1. A dowiedziawszy się Mardechai o wszystkim co się stało rozdarł tenże Mardechai szaty swoje i okrył się worem i popiołem i wyszedł na środek miasta, zawodząc krzykiem wielkim i gorkim.

stanowionej zgładzie ludu żyd. i błaga przezeń Estere, aby nie szczędziła starań, zdolnych groźbę nieszczęście odwrócić. Woląc absolutnej niemożności dostania się do króla bez wyraźnego z jego strony wezwania, waha się ona na chwilę, ostatecznie jednak postanawia na wszystko się odważyć i z naratanem życia własnego żądaniu opiekuna swego zasadość uczynić, prosi tyłk., aby ogłosił post zarządzone.

1. Dowiedziawszy się nietylko o podpisaniu edyktu ale i o tem, że on jego przyczyna, por. w. 7. *ויקרא אהרן על משה* skrócone zam. *ויקרא אהרן* por. 1j. 2, 12. Krzykiem wielkim i gorkim, por. Gen. 27, 34.

12 כִּסּוּב בְּעֵינָיו: וְהִקְרָא סֹפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּיּוֹם הַהוּא בְּיַד הַמֶּלֶךְ אֶת־שֵׁשׁ־עָשָׂר יוֹם בַּיּוֹם בְּכָל־הַמְּדִינָה וּבְיַד אֶת־שֵׁשׁ־עָשָׂר־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־הַסְּפָדוֹת אֲשֶׁר־עָלִי־מְדִינָה וּבְיַד־הָאֵם וְאֶת־שָׂרֵי־עַם־הָאֵם מְדִינָה וּבְיַד־הָאֵם וְעַם־כָּל־שָׂרֵי־עַם־הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֶרֶשׁ נֹכַח־וַיְהִי־עִמָּם בְּמִבְּעַת הַמֶּלֶךְ: וְגִשְׁלוֹת סֹפְרֵים בְּיַד הַרְצִיִם אֶת־כִּלְמְדֵי־הַמְּדִינָה הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיר לְבָרֵךְ וְלִאֲבֹר אֶת־מִלְּחָמוֹתָם מִנְּעַר וְעַד־זָקֵן כֹּהֵן וְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם אֶחָד בְּשִׁלְשֻׁה עֶשֶׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנַיִם־עָשָׂר הַחֹדֶשׁ אֶחָד וְשִׁלְשֵׁם לְבָרֵךְ: וְכִי־שָׁמַע־הַמֶּלֶךְ וְהַיְהוּדִים דָּת לְבָרֵךְ־מְדִינָה וּבְיַד־הָאֵם וְעַל־הַשְּׂמִימִים לְהַיְהוּת שְׂתִירֵים לַיּוֹם הַהוּא: הַרְצִיִם וְאֶת־הַדּוֹפִים בְּדַרְבֵּי הַמֶּלֶךְ וְסִבְתָּ נִתְּנָה בְּשֵׁשׁ־עָשָׂר סִבְתָּ וְהַמֶּלֶךְ וְהָיוּ יָשִׁבוּ לַשְּׂמִיחַ וְהָעָר שִׁשָּׁן נְבֻכָדְנֶצַּר:

7.

1 וְהָרָדְפוּ יַדֵּעַ אֶת־כִּלְמְדֵי־אֲשֶׁר־נִשְׁפָּחוּ וְהִקְרָעוּ כִּדְרֹכֵי־אֶת־

12. 12. 12.

12. *ויקרא* wyraz zestawiony z perskiego *ksatra*, kraj, i *pawan*, obrońca, por. 8, 9; 9, 3. *Est. 8, 36*, satrapa, namiestnik jednej z głównych dzielnic państwa, które z kolei na drobniejsze prowincje pod władzą *mar* z *sankr.* *paksra*, paszów się rozpadły.

13. *ויקרא inf. abs. nif.* *ויקרא* umysłni gońce celem kominikowania ważniejszych rozporządzeń ustanowieni, u hebrajczyków zaliczali się do przybroczonej gwardyi królewskiej.

14. *ויקרא Est. 4, 11, 23; 5, 6; 7, 11.* *ויקרא* wyraz perski oznaczający odpis, egzemplarz. Wiadomość o rozporządzeniu miało być podana nietylko dygnitarzom ale i całemu ludowi. *Sept.* przytaczają szerszy formularz edyktu.

15. *ויקרא inf. abs. nif.* *ויקרא* być pomieszanym, trwogą zdjętym.

Rozdział 4. Wiad o wydaniu edyktu napelnia Mardechaja i żydów w Suzie osiadyłych¹ najwyższem przerażeniem. Estera o niczem nie powiadomiona słyszy jednak od pokojowych i paziów swoich, że Mardechai w stacjach żalobnych po mieście krąży i strwożona wyszła do niego eunucha, aby się o przyczynie wywieździeć. Mardechai opowiada mu o po-

2. I tak przybył aż przed bramę królewską; albowiem do samej bramy królewskiej wzbrowionem było wchodzić będąc ubrany worem.

3. W każdej też pojedynczej dzielnicy, dokądkolwiek rozkaz królewski i rozporządzenie jego doszło, była załoba wielka u judejczyków, i post i płacz i narzekanie; dla wielu z nich rozposłano wór i popiół.

4. Gdy tedy pokojowe Estery i dworzanie jej przybyli i o tem jej donieśli wstrzęsła się królowa bólem wielkim. I posłała szaty, aby ubrano Mardechaja, i aby wór swój złożył; ale nie przyjął ich.

5. Wezwała tedy Estera Hathacha, jednego z podkomorzich królewskich, którego jej był do służby wyznaczył i dała mu zlecenie do Mardechaja, aby się od tegoż dowiedział co to ma znaczyć i czemu się to dzieje.

6. I tak wyszedł Hathach do Mardechaja na plac miejski znajdujący się przed bramą królewską.

7. Opowiedział mu tedy Mardechaj o wszystkim co go spotkało, dając szczegółowe wyjaśnienie o pieniądzach, które przyrzekł Haman odważyć do skarbu królewskiego za judejczyków, aby ich wytrącono.

8. Dosłowny też odpis piśmiennego rozporządzenia, które wydane zostało w Suzie celem ich wytopienia wręczył mu, aby go pokazał Esterze i powiadomił ją, i polecił jej, aby poszła do króla i błagała go, a wstawiła się u niego za ludem swoim.

9. I przybył Hathach i opowiedział Esterze słowa Mardechaja.

10. Estera wszakże dała Hathachowi ponowne ustne zlecenie do Mardechaja:

11. Wszystkim sługom królewskim i ludom też dzielnic królewskich wiadomo, że dla każdego, czy to mężczyzna czy kobieta, któryby wszedł do króla, do dworca wewnętrznego

szczonej, aby na surowość prawa, zdanych zgola wyjątków nie dopuszczającego, nacisk położony. וְיָדָע אֲרָמַיִם זָמַר בְּרֵטוֹ, por. 5, 2, 8, 4 z wstawieniem litery ך jak בְּרֵטוֹר. Zakaz dany hebreem oznaczać ulaskawienie.

בְּיָמָיו וַיִּקְרָשׁ שָׁם וַאֲמַר וַיֵּלֶךְ בְּתוֹךְ הַיָּדוּעַ וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ
 2 בְּיָדוֹהָ וַיִּמְדָּה: וַיִּבֹא אֶל אֶתְרֵסֵת שְׂרָפְתָיִם בִּן אֵן קִיָּא
 3 אֶל־שֵׁר בְּמִלְךָ כְּכֹלֵשׁ שֵׁר: וּבְכֹל־מִדְרֵגָתוֹ וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ
 4 אֶת־דְּבַר־סִפְרֵיָה וַתְּהִי מִנֵּג אֶת־לֵבָהּ לַיְהוּדִים וַיִּמְסֹ
 5 וּבְנֵי וַיִּסְפַּד שָׁם וַאֲמַר יָעַן קִרְבָּיִם: וְהַסְבִּיחַת נַעֲרֹת
 6 אֲסִפֵּר וּקְרִיִּינָה וַעֲרֹד קָה וַתִּתְקַלְקַל מִלְּקָה מִדָּר
 7 וַתִּשְׁדַּח מְדוּם לְכֹלֵשׁ אֶת־מִדְרֵגָתוֹ וַיִּקְרָשׁ שָׁם מִנֵּגוֹ
 8 וְלֹא קָבַל: וַתִּקְרָא אֲסִפֵּר לְהַסְפֵּד מִסְרֵסֵר אֲשֶׁר
 9 הַעֲמִיד לְפָנָה וַיִּמְצְאוּ עַל־מִדְרֵגָה בְּעֵשֶׂת מַדְרֵגָה עַל־
 10 מִדְרֵגָה: וַיֵּבֵא הַתָּה אֶל־מִדְרֵגָתִי אֶל־דְּרֹבִיב הַיָּדוּעַ אֲשֶׁר
 11 לְפָנַי שְׂרָפְתָיִם: וַיַּעֲרֹב מִדְרֵגָתִי אֶת־קֵל־אֲשֶׁר קָרָו
 12 וְאֶת־כִּרְשֵׁת הַסִּסְפָּה אֲשֶׁר לְהַסְפֵּד הַיָּדוּעַ לְשִׁמּוֹל עַל־יָמֵינוּ
 13 הַמִּלְכָּה מִדְרֵגָתִים לְאֲמָרָם: וְאֶת־כִּרְשֵׁתֵנוּ כִּבְבִּיבֵי־הַתָּה אֲשֶׁר
 14 נִפְּלָו בְּשִׁמְשׁוֹ לְהַשְׁמִדֵם יָמֵנוּ לֹא־לְרַחֵם אֶת־אֲסִפֵּר וַיִּשְׁמַע
 15 הַמֶּלֶךְ וַיִּבְרָח עֲלֵיהֶם לְבֹאֵם אֶל־בְּמִלְכָּה לְהַתְּחַנְּנֵהוּ וַיִּקְרָשׁ
 16 מִלְּפָנָיו עַל־עַמּוּהָ: וַיִּבֹא בְּתוֹךְ הַיָּדוּעַ דְּרֹבִיב אֶת־דְּרֹבִיב
 17 מִדְרֵגָתִי: וַיִּמְאָר אֲסִפֵּר כִּתְהֵה וַיִּמְצְאוּ אֶל־מִדְרֵגָתִי קֵל־

א. אסתר ד. 7. ב. אסתר ד. 4.

2. Na plac miejski przed bramą zamku królewskiego, por. w. 6. do której w szatach załobnych wejść nie było wolno, aby króla na przykry widok nie narazić.

3. Wór posypany popiołem rozposłano dla wielu, którzy w ten sposób głęboką załobę swą okazali chęcieli, por. w. 5. Jez. 58, 5.

4. Estera pragnęła z opiekunem swoim się zobaczyć i rozmówić, w tym celu jednak musiał załobny strój swój złożyć *brachal bit. redupl.* od byt boleśnie i całem wialem się wstrząsnąć.

5. Szczonej ustanowić, do danej służby wyznaczyć, por. 1 Kron. 15, 16.

7. *arwa* por. 10, 2. dokładne, szczegółowe wyjaśnienie.

8. *arwa* por. 3, 14. *לע* wprz wstawić się, prosić za kim, por. 7, 7 Eza 8, 23. Neh. 2, 4.

11. Wedle 5, 1. prowadził dworzec wewnętrzny bezpośrednio do pałacu, gdzie król na tronie zasiadał, tak że go często z dworca tego widzieć było można — *arwa arwa* hezbenik rozmyślnie na początku umie-

nie będąc wezwanym, jedno istnieje prawo, aby śmierć ponosił, z wyjątkiem tego, do których król złote berło swe wyciągnął, aby życie zachował. Jam jednak już od trzydziestu dni nie wezwana, abym do króla weszła.

12. Gdy tedy powtórzono Mardechajowi słowa Estery:

13. Kazał Mardechai odpowiedzieć Esterze: nie wyobrażaj sobie w duszy twojej, że ty sama ujdiesz z pośród wszystkich judejczyków, dla tego, że w palacu królewskim się znajdujesz.

14. Bo jeśliślibyś rzeczywiście w czasie tym milczeć chciała tedy nadejście judejczykom wyzwolenie i ocalenie z kąd inąd ale ty i dom ojca twego zginiecie. A któż to wie, czyś zgwoili temu włdnie czasowi królestwa odstąpiła!

15. Kazała tedy Estera odpowiedzieć Mardechajowi:

16. Idź, zgromadź wszystkich judejczyków, znajdujących się w Suzie, a posćcie za mnie: nie jedzie mianowicie i nie pijcie przez trzy dni, ani w nocy ani we dnie; ja też i panny moje będą również posćcia. Poczem wniđę do króla, choć to przeciwne prawu; a jeśli mi zginąć, niechaj zginę!

17. I odszedł Mardechai, i uczynił ściśle tak, jak mu polecała Estera.

ROZDZIAŁ V.

1. Dnia trzeciego tedy włożyła Estera strój królewski i sta-

17. I odszedł, por. *אמר תעבור* Gen. 18, 5. *ועבר* Neh. 2, 14.

Rozdział 5. Estera staje przed królem, który ją łaskawie i z uprzedzającą życzliwością wita i wyrażoną przez nią prośbę, aby wraz z Hananem na ucztę do niej przybył, niezwłocznie przyjmując. Pomimo powtórnego podczas gościnny u niej zapewnienia, że gotów wszystko dla niej uczynić. Estera jednak niczem się nie zdradza, lecz prosi jedynie, aby tą król w towarzystwie wielkiego wezra i następcęmu dnia obecności swa zaszczyścił raczył. Uczestnicy nierzytyłym zaszczytem jako go spotkał, opuszcza Hanan zamek i spostrzega na dworcu sziennawidzonego Mardechaja, który obojętnie i wzgardliwie nań spogląda, co go tak dalece oburza, że wróciwszy do domu żonie i przyjaciółom swoim o dręczącej go zgrzyzocie opowiada. Ci radzą mu jednomyślnie, aby zuchwałego i krnąbrnego judejczyka na wysokiej szubienicy obwiesić kazał, na co Hanan chętnie się zgadza.

1. *לדומתה* domyślnie, *לבוש מלכות*, 6, 8; 8, 15. strój królewski.

עברת המלך עם כל נשות המלך וידיעם אשר כל איש
 ואשה אשר יבוא אל המלך אל המלך הפנימית אשר
 לא יקרא אשת דתו להמית לבד כאשר יש ש לו המלך
 את שרבוט הדוב וזנה ואני לא נקראתי לבוא אל
 המלך זה שלשים יום ועודו קדודי את דברי אסתר:
 ואמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תדמי בקשך
 להמלט בית המלך מכל יידיהים: כי אסתר תבט
 תהרש' בעת שאת רוח וסבלת עמך ליהודים ממקום
 אשר את ויהי אסתר האבד וכן יודע אסלעת כזאת
 הגעת למלכות: ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי:
 כך בלום אתקל יהודים הנמצאים בששון וצומי עלי
 ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום נס' אני
 ונשותי אצום בו וכן יבוא אל המלך אשר לא יבט
 וקאמר אסתר אסתר: ועבר מרדכי וישב בכל
 אשר צויתה עליו אסתר:

ה.

1. *נתי ופיום השלישי ותלפיש אסתר מלכות ותעמור בקר*
 בית המלך הפנימית גבוה בית המלך ותמך יושב עלי

דף קכז ב"ד.

14. Któż jednak wie, czyś właśnie w tym celu wysokiego stanowiska swego nie dostąpiła, abyś ciężki czas ten odwrócić a zarówno siebie jak i cały naród swój ocalić mogła.

16. Ponieważ Estera pierwszego dnia Mardechaja o zarządzenie postu prosiła, a trzeciego ucztę dla króla wyprawiła, por. rozdz. 5 słoma-czy już Abenezra wbrew twierdzeniu tal. Job. 121, 2. że post jej trwał tylko do trzeciego dnia, a zatem nie pełne trzy dni. Po tak długim posćcie musiałyby fizycznie zupełnie się wyczerpać, a nie mogłyby i wrzenie jakie widok jej na królu sprawił być dodatkiem, a przynajmniej w tak wysokim stopniu ujmującym — *אבדתי* wyraz rozpaźliwej rezygnacyi, por. Gen. 43, 14. Brak wzmianki o Bogu jest w tym wierszu szczególnie uderzający, zwłaszcza gdy post tylko przygotowanie do modlitwy stanowi.

nęła w dworcu wewnętrznym pałacu królewskiego, wprost pałacu królewskiego, podczas gdy król siedział na stolicy swej królewskiej, w pałacu królewskim wprost wejścia do pałacu.

2. A gdy ujrzał król Esterę królową, stojącą w dworcu, znalazła łaskę w oczach jego, i wyciągnął król ku Esterze złote berło, które trzymał w ręce swojej. I przystąpiła Estera i dotknęła się końca berła.

3. I rzekł do niej król: Cóż tobie, Estero królowo, a jakież żądanie twoje? Choćby o połowę szło królestwa, użyżem ci będzie!

4. I odpowiedziała Estera: Jeżeli to król za dobre uzna, niechaj raczy przyjść dzisiaj król wraz z Hamanem na ucztę, którą przygotowała dla niego.

5. I rzekł król: Sprowadzić czem rychlej Hamana, abyśmy życzenie Estery spełnili! Gdy tedy przybył król wraz z Hamanem na ona ucztę, którą przygotowała Estera,

6. Rzekł król do Estery biesiadując przy winie: Jakąż prośba twoja, aby ci spełnioną została i jakież życzenie twoje? Choćby o połowę szło królestwa, użyżem ci będzie!

7. I odpowiedziała Estera, i rzekła: Oto prośba moja, i życzenie moje:

8. Jeśli znalazła łaskę w oczach króla, i jeśli to król za dobre uzna, aby zadość uczynił prośbie mojej, a spełnił życzenie moje, niechaj raczy przyjść jeszcze król wraz z Hamanem na ucztę, którą przygotowuję dla nich: jutro zaś uczynię wedle życzenia króla.

9. I odszedł Haman onegoż dnia wesół i dobrej myśli

5. וַיֵּרָא por. Gen. 18, 6. 1 Król. 22, 9, 2 Kron. 18, 8.

6. Po właściwej biesiadzie podawano wety w postaci owoców i wina, które główną część uczy stanowiło, stąd wyrażenie „biesiadując przy winie“.

7. Forma odpowiedzi wskazuje, że Estera już prośbę swoją wymusić chce, w toku mowy jednak inaczej się rozmyśla, uważając grunt za niedostatecznie jeszcze przygotowany.

9. Mardechai, który od chwili gdy mu królowa pomoc swą przyrzeka nowej otuchy nabrał, złożył strój swój żałobny i zajął znowu zwykle miejsce swoje przy bramie pałacu.

טפא מ'ק'כ'ו'ו' ק'ב'ת' ה'מ'ל'כ'ו'ת' ל'ג'ח' פ'ס'ח' ה'ב'ח'י'ת' : ו'ה'ו'
 ה'ר'א'ו'ת' ה'מ'ל'ך' א'ת'א'ס'ת'ר' ה'מ'ל'כ'ה' : ע'ש'ת' ה'ב'ח'י'ת' י'ש'א'ה'
 ה'ן' ג'ע'י'ן' י'ו'ש'ט' ה'מ'ל'ך' ל'א'ס'ת'ר' א'ל'י'ש'ר'כ'י'ט' ה'ר'ק'ב' א'ש'ר'
 ה'י'ד'ו' ו'ת'ק'ר'ב' א'ס'ת'ר' ו'ת'ע'ע' ה'ר'א'ש' ה'ש'ר'כ'י'ט' : ו'א'מ'ר' ל'ה'
 ה'מ'ל'ך' ה'מ'ל'ך' א'ס'ת'ר' ה'מ'ל'כ'ה' ו'י'ח'ד'ו'ש'ת'מ'ך' ע'ד'י'ב'ע'
 ה'מ'ל'כ'ו'ת' ב'ג'מ'ן' ה'ך' : ו'ת'א'מ'ר' א'ס'ת'ר' א'כ'י'ע'ל' ה'מ'ל'ך' מ'ו'ב'
 י'ב'ו'א' ה'מ'ל'ך' ו'ד'ק'ו'ן' ה'י'ו'ם' א'ל' ה'מ'ש'ת'ה' א'ש'ר' ע'ש'ית' ל'ו' :
 ו'א'מ'ר' ה'מ'ל'ך' ה'ב'ח'ו' א'ת'ד'ק'ו'ן' ה'מ'ש'ת' א'ת'ד'ב'ר' א'ס'ת'ר'
 ה'כ'א' ה'מ'ל'ך' ו'ד'ק'ו'ן' א'ל' ה'מ'ש'ת'ה' א'ש'ר' ע'ש'ית'ה' : א'ס'ת'ר' :
 ו'א'מ'ר' ה'מ'ל'ך' ל'א'ס'ת'ר' ב'מ'ש'ת'ה' ה'י'ו'ן' ה'י'ח'ד'ו'ש'ת'ה' ו'ג'מ'ן'
 ל'ה' י'מ'ה' ה'ב'ח'י'ת' ע'ד'י'ב'ע' ה'מ'ל'כ'ו'ת' ו'ת'ע'ט' : * ו'ג'מ'ן'
 א'ס'ת'ר' ו'ת'א'מ'ר' ש'א'ל'ת'י' ו'ה'ק'ש'ת'י' : א'ס'ת'מ'א'ת'י' ה'ן' ג'ע'י'ן'
 ה'מ'ל'ך' ו'א'כ'י'ע'ל' ה'מ'ל'ך' מ'ו'ב' ל'ח'ת' א'ת'י'ש'א'ל'ת'י' ו'ל'ע'ש'ו'ת'
 א'ת' ה'מ'ש'ת'י' י'ב'ו'א' ה'מ'ל'ך' ו'ד'ק'ו'ן' א'ל' ה'מ'ש'ת'ה' א'ש'ר' א'ע'ש'ה'
 ל'ק'ו'ם' ו'ת'ק'ר'ב' א'ע'ש'ה' ה'ר'ק'ב' ה'מ'ל'ך' : ו'ג'א' ו'ד'ק'ו'ן' ה'י'ו'ם' ה'ר'ו'א'

2. וְיָמֵי הָעֵרָב בְּמִסְכֵּיָהּ.

2. Dotknęła się, wedle Vulg. ustawała berło na znak czci i pokory.
 3. Król był przekonany, że Estera bez nagłego powodu doń nie przybyła i że jej coś ważnego dolega jeżeli na ciężkie następstwa swego kroku świadomie się naraża, i dlatego zapewnia ją z góry, że żadnej jej prośbie nie odmówi, gdyby nawet rzady dzielił z nim pragnęła.

4. Przeciśnięcie Estery wymagało niezwykłej ostrożności, wiedziała bowiem, że król postanowienia swego już cofnąć nie może, i że byłby w trudnym położeniu gdyby już obecnie z łaskawego usposobienia jego korzystał chętna. Nie wyjawia więc istotnej prośby swojej a chce przedewszystkiem Hamana w oczach jego ponikły i wpływ potężnego tego faworyta podkopad. Zapraszając go w gościnę do siebie i wyróżniając tak niezwykłym zaszczytem, chciała najprzód wnieść zastrzeżenie ku niemu w gronie wszystkich innych wielkich dygnitarzy, a może i w sercu samego króla, u którego podobne niepospolite wyróżnienie w końcu pewnie po-
 4. Zwrócić uwagę na to, że Estera nie mówi o swoim żądaniu, tylko o swoim goście, który ma być przy niej. Jak ten skutek pokazał był plan jej dobrze obmyślony, w chwili bowiem właściwej zaprosił król w istocie gniewem obrażonego małżonka a odezwał się też i w otoczeniu dworskim głosił da obcego intruza nienawistnie. W tym duchu wyjaśnia postępowanie Estery talmud.

Gdy jednak spostrzegł Haman Mardechaja w dworcu królewskim, który ani powstał ani drgnął przed nim, uniósł się Haman na Mardechaja płonącem gniewem.

10. Pohamował się wszakże Haman; ale przybywszy do domu swojego posłał i kazał sprowadzić przyjaciół swoich i Zeresz żonę swoje.

11. I opowiedział im Haman o wielkim bogactwie swoim i o mnożwie synów swoich, i o tem wszystkim jak go wyniósł król i jak go wywyższył ponad książęta i sługi królewskie.

12. I dodał Haman: Tak, nawet królowa Estera nie przywiodła nikogo wraz z królem na ucztę, którą przygotowała okrom mnie, i na jutro też zaproszony jestem do niej wraz z królem.

13. Ale to wszystko nie zadawała mnie, póki widzę jeszcze judejczyka Mardechaja, przebywającego w dworcu królewskim.

14. Rzeka mu tedy Zeresz, żona jego, i wszyscy jego przyjaciele: Niechaj przygotują szubienicę na pięćdziesiąt łokci wysoką, jutro zaś zrana powiesz królowi aby obwieszono na niej Mardechaja; poczem pójdziesz wraz z królem wesół na ucztę! I spodobała się ta rada Hamanowi, i przygotował szubienicę.

ROZDZIAŁ VI.

1. Teżte nocy odbiegł króla sen. Rozkazał tedy, aby przyniesiono księgę pamiętników, roczniki dziejowe, a czytano je przed królem.

na 50 łokci, chcieli bowiem, aby wiszącego Mardechaja cała ludność zsydeneyi widzieć mogła.

Rozdział 6. Tej samej nocy, w której Haman plan swój przeciw Mardechajowi uknuł i hasbiacą śmierć mu szykował, sprowadza drobna napozór okoliczność niespodziany zwrot w położeniu. Król, którego przypadkowo sen odbiegł, kaze sobie czytać z księgi pamiętników w których ważniejsze wydarzenia są zapisane. W jednym z ustępów znalazła się wzmianka o czynie Mardechaja, który odkryciem tajnego spisku życie monarchy ocalił, przyczem zaznaczonem było, że mu za wielką tę zasługę żadnej nagrody nie udzielono. Król zdziwiony rozkazuje wezwać które-gobądź z wyższych urzędników, aby z nim w przedmiocie wymienionej nagrody się naradził. Wszedł właśnie do dworca Haman, do którego się też Ahaswer z pytaniem w tej sprawie zwraca. Pewny, że tu o nim mo-

שמה ויטוב לב וכראות המן אתמרדכי בשער המלך
 ולאדם ולאיש מפני נפלא המן עלמרדכי המה:
 10 ותאפק המן ויבוא אלביטו וישלח ויבא אתאבדיו
 11 ואתנרש אשתו: ויספר להם המן אתמבוא עשרו
 ורב בניו ואת כלאשר נדלו המלך ואת אשר נשא
 12 עלהשמים ועבר המלך: ואמר המן אף לאנביאה
 אסתר המלכה עתהמלך אלחמשתה אשרשמה
 13 כי אסאתי וגםלמחר אניקרואלה עם המלך: וכל
 14 הנה אינני שנה לי בקליעת אשר אני ראה אתמרדכי
 ויהודי ישב בשער המלך: ותאמר לו ורש אשתו וכל
 אבדיו עשויים ען בנה חמשה אמה ובמחר יאמר למלך
 ויתלו אתמרדכי עניו ובה עם המלך אלחמשתה
 שמה ויטב נדבר לפני המן בעש המן:

1. מלכה הווא נדה שנת המלך. ואמר להביא את

10. Tak jak Estera prośbę swą odkłada, tak hamuje i Haman płonący gniew swój, aby tem większą zemstę mógł wyrzucić wedle Jenesena nazwa bogini elamiczkiej Kirisa psawri w. przewyciętych poruy duszy, por. Gen. 43, 31.

11. Por. 3. 1. Posiadanie większej liczby synów poczytywano za błogosławieństwo i chlubę, por. Ps. 127, 4, Haman miał pięćdziesiąt synów, por. 9. 6. Słowo „opowiedział” tu w znaczeniu przypomniał, nadmienil.

12. Fakt, który ostateczny upadek jego miał sprowadzić uważa Haman za największe swoje zwyciężenie.

13. אינני שנה ולי. nie dorównywał w cenie, — nie może zastąpić, a zatem nie zadawała mnie.

14. Wysokie napięcie sytuacji dramatycznej. Podczas przygotowanej na dzień jutrzejszy ucztę chce Estera zamias swój uskutecznić. Mardechaja i cały naród odgrożonej im zagłady ocalił, ale i przeciwnie chce jeszcze przed tą ucztą Haman zemstę swą spełnić, a jest on rezultatu wyrzecz się mającego słowa swego tak pewny, że przygotowanie szubienicy przyspiesza. Rzeczywiście trudno mu było wątpić, aby król który mu cały naród poświęcił, życie jednego judejczyka odmówił. Wysoka

2. I znalazła się tam wzmianka, jako doniósł Mardechai o Bigthanie i Theresie, dwóch dworzanach królewskich z posród odźwiernych, którzy umyśliłi targnąć się na króla Ahaswera.

3. I zapytał się król: Jakież odznaczenie i wyróżnienie okazano Mardechajowi za to? I odpowiedzieli słudzy królewscy usługujący mu, i rzekli: Nie uczyniono mu nic za to.

4. Tedy zapytał król: Któż w dworcu? Haman zaś przybył właśnie do zewnętrznego dworca królewskiego celem uproszenia króla, aby obwieziono Mardechaja na szubienicy, którą przygotował dla niego.

5. I odpowiedzieli mu słudzy królewscy: Oto Haman stoi w dworcu. I rozkazał król: Niechaj wnjdzie!

6. A gdy wszedł Haman zapytał go się król: Cóż należy czynić mężowi, którego król uczcić pragnie? Pomyślał tedy Haman w sercu swojem: Kogoż by pragnął król uczcić więcej nademnie?

7. I odpowiedział Haman królowi: Jeśliby król którego męża uczcić pragnął —

8. Niechaj wezmą szatę królewską, którą przyodziany był król, i rumaka, którego dosiadał król, a na którego głowie umieszczony dyadem królewski,

9. I niechaj podadzą szatę i rumaka tego jednemu z książąt królewskich z posród naczelników najprzedniejszych, aby ubrano nią onego męża, którego król uczcić pragnie, a wprowadzano go na tym rumaku po placu miejskim, a wołano przed nim: Tak dzieje się mężowi, którego król uczcić pragnie!

bowiem na chwilę, że mu Ahaswer wyjątkową, niebывałą nagrodę chce przyznać.

8. Włożenie szaty królewskiej należało do najwyższych zaszczytów, por. 1 Sam. 18, 4. to samo odnosi się do konia, którego król dosiadał. Na wizerunkach asyryjskich przystrojone są tacy koczni różnego rodzaju osobami. Try. i Vulg. odnoszą *שמע* do osoby zaszczyconego wybrańca. Inni tł. tę szatę i tego rumaka, których król podczas koronacji swej używał.

9. *inf. absol.* por. 2, 3. *הורחם* por. 1, 3.

ספר הוקרנות דברי הנשים והיו נקראים לפני המלך :
 2 וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי עירבנותא והרש שני
 קרובים המלך משמרי נפש אשר בקש לשלם יד המלך
 3 אהשורוש : ואמר המלך מה יעשה יקר והוקרה
 למרדכי על-ית ואמר עמי המלך משרתי לא יעשה
 4 עמו דבר : ואמר המלך מי בקצה ותמן לא בקצה
 בית המלך התינונה ואמר למלך לחלות את מרדכי
 5 על-העץ אשר-הבין לו : ואמרו עמי המלך אליו הנה
 6 תמן עמד בקצה ואמר המלך יקרא : וביא המן ואמר
 7 לו המלך מה יעשהו בראש אשר המלך תפון קרני
 ואמר תפון בלבבו למי יהפון המלך קששות יקר יתר
 8 ממני : ואמר המן אל המלך איש אשר המלך תפון
 9 בקירו : וביא לבוש מלכות אשר לבשו המלך
 וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר עפו סתר מרכות
 בראשו : ותפון הלבוש והסוס עירי-איש משרי המלך
 הפרתמים והלבשו את-האיש אשר המלך תפון קרני
 והרכיבו על-הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו קרה

והרכיבו על-הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו קרה

wa, wymienia on szereg wyjątkowych odznaczeń, które na rozkaz króla niezwłocznie i w własnej osobie „judejczykowi Mardechajowi” okazać musi. Cieszył się tak nagle i wielki, że Haman zawstydzony i zgnębiony do domu wraca. Żona i magowie nie rokują mu też nic dobrego.

1. Był to może skutek biesiady, w której u Estery uczestniczył. Czytaniem chciał sobie dłażące się godziny skrócić.

2. Por. 2, 21—23.

4. Haman wybrał się wczesnym rankiem do króla, aby czempredzej, jeszcze przed zerającą go ucztą sprząć z Mardechajem załatwić, por. 2, 21, 14.

5. Prawdopodobnie znajdowały się inne jeszcze w dworcu; słudzy wymienianj jednak tylko Hamana jako dostojnika najwyższego.

6. *משרי* por. Koh. 2, 15; 7, 11, 16; 12, 12.

7. Zdanie odwrwane, na czele odpowiedzi Hamana umieszczone, ma-
 lując radzone wzruszenie w jakie go pytanie króla wprawia, nie wąpi

10. Rzekł tedy król do Hamana: Czempredzej weźmiesz szatę taką i rumaka jakos powiedział, a uczynisz tak judejczykowi Mardechajowi, który w bramie królewskiej przesiaduje; nie zaniechaj nic z wszystkiego co powiedział?

11. I tak wziął Haman szatę ową i rumaka i ubrał nią Mardechaja, i oprowadzał go po placu miejskim i wołał przed nim; Tak dzieje się mężowi, którego król uzczić pragnie!

12. Poczem wrócił Mardechai do bramy królewskiej, Haman zaś pospieszył szybko do domu, smutny i z nakrytą głową.

13. I opowiedział Haman żonie swojej Zeresie i gronu przyjaciół swoich to wszystko co go spotkało. Rzekli doń tedy mędrycy jego i Zeresz żona jego: Jeśli Mardechai przed którego obliczem upadać począł z rodu judejczyków jest, nie podolaś mu, lecz ostatecznie upadnieś przed nim.

14. Gdy jeszcze tak mówili z nim, przybyli podkomorzowie królewscy, by sprowadzić pospiesznie Hamana na biesiadę, którą przygotowała Estera.

ROZDZIAŁ VII.

1. Gdy tedy przybył król wraz z Hamanem na biesiadę do królowej Estery,

2. Zapytał się król Estery i dnia drugiego biesiadując przy winie: Jakaż prosba twoja Estero, królowo, aby ci spełnioną została, i jakież życzenie twoje? Choćby o połowę szło królestwa użyżeniem ci będzie!

król raz jeszcze do małżonki swojej z zapytaniem czemby jej mógł usłużyć. Powstaje wtedy Estera i błaga o życie swoje i życie całego narodu do którego należy. Wrogiem jest właśnie obecny tu Haman, który zarówno jej jak nieszczęśliwemu jej pleśnieniu zagubę zaprzysiągł. Do zwycięgo dotknięty i wzburzony król opuszcza na te słowa szybko komnatę, by w przyległym parku powietrza zacerpnąć i ochłoniąć. Strwożony Haman rzuca się tymczasem na kolana przed spoczywającą na dywanie królową, prosząc o ulaskawienie, gdy wtem król niespodzianie wchodzić i widok ten mylnie sobie tłómacząc w wyższe jeszcze rozdrążnienie wpada. Wydaje też natychmiast rozkaz, aby zuchwałego zdrając obwieścił.

2, Por. 5, 6.

10 וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
לְהָמָן מַה־נָּתַתְּ לְךָ אֶת־הַדְּבָרִים וְאֶת־הַכֶּסֶף מֵאִשֶׁר דִּבַּרְתָּ
וַעֲשֵׂה־לְךָ לְמַדְרֵי נְהוּדָי בַּיּוֹמָה בַּעֲשֶׂר הַמֶּלֶךְ אֵלֶּי
11 הַפֶּל הָדָר מִכָּל אִשֶׁר דִּבַּרְתָּ: וַעֲבֹד הָמָן אֶת־הַמֶּלֶךְ
וְאֶת־הַכֶּסֶף וּבְלִבָּשׁ אֶת־מְדוּדֶיךָ וְנִדְבִיבֵהוּ בַּחֲבוּב הָעִיר
12 וַתִּקְרָא לְפָנָיו בְּכֹה וַיֹּשֶׁה לֹאֵשׁ אִשֶׁר הַמֶּלֶךְ הִפֵּץ בְּקִרְיָתְךָ:
וַיֵּשֶׁב מְדוּדָי אֶל־שֵׁעַר הַמֶּלֶךְ וַהֲמָן נִדְבַח אֶל־יְהוָה אֱבֹל
13 וַחֲפוּי רֹאשׁ: וַיִּסָּפֵר הָמָן לְנָרְשׁ אִשְׁתּוֹ וּלְכָל־אֲחֵיהֶוּ
14 אֵת כָּל־אֲשֶׁר קָרְאוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַמֶּלְכוּת וַתִּרְשׁ אִשְׁתּוֹ אִם
מִנְדַּע הַיְהוּדִים מְדוּדָי אִשֶׁר הִחֲלוּתָהּ לְפָנָיו לֹא־
הוֹכֵחַ לוֹ כִּי־יִפְּלוּ תַפְּסֵל הַפָּנָיו: עוֹדִים מִן־בְּרִיתָם עָמְוֹ
וְקִיְמֵי הַמֶּלֶךְ הִגִּיעַ וַיְהִי־לּוֹ קִלְבָּיָא אֶת־הָמָן אֶל־
הַמִּשְׁתֶּה אֲשֶׁר־עָשְׂתָה אִתְּךָ:

1 וַתֵּבֵא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן לִשְׂמֹת עִם־אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה: וַיֹּאמֶר
2 הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר נָם בְּיוֹם הַשָּׁנִי בְּמִשְׁתֵּה הַיּוֹם מִדֵּי־שִׁאֲלָתְךָ

חזקוני ח"ב v. 13.

10. W pamiętnikach była prawdop. narodowoc Mardechają zamazana, pomimo to nie zwraca Ahaswer uwagi na własne swoje rozporządzenie, aby wszystkich judejczyków wypędzić por. Joz. 21. 45. Sęd. 2, 19. 1 Sam. 3, 19. wł. nie uronił nic na siemię, ściśle spełnił.

12. przy wł. gnany, pędzony potrzebą wynurzenia ciężkiego swego smutku. Nakryta głowa była oznaką żałoby, por. 2 Sam. 15, 30. Jer. 14, 4.

13. Mędrcom perskim znane były walki Amalekitów z Izraellitami i zwykli ich koniec. Gdy zwrócono też uwagę ich na pochodzenie Mardechają, nie mogli się oprzeć przekonaniu, że i tym razem Amalekita ulegnie, chcieli mu jednak radzić co dalej przedsięwziąć powinien, gdy przybyli wysłaćy królewscy tok mowy ich przewalał.

14. Por. Konrast w sytuacji opisanej 5, 14.

Rozdział 7. W dręczącej go agryzycie zapomina prawie Haman o uzczie i o zaproszeniu jakie od królowej odebrał, tak że go dopiero wysłani służby dworscy do pospiechu zmagają. Przy wetach zwraca się

3. I odpowiedziała królowa Estera, i rzekła: Jeżeli mi darowana będzie życie moje gwoli prośbie mojej, a lud mój gwoli życzeniu mojemu!

4. Bośmy zaprzędani ja i lud mój, abyśmy byli wytepieni wymordowani i zgładzeni. A gdybyśmy choć za niewolników i niewolnice zaprzędani zostali zmilczałabym, jakkolwiek by tak nie zrównoważył ten wróg uszerbku króla.

5. Odezwał się tedy król Ahasweros, i rzekł do królowej Estery: Któż to jest, a gdzie ten, który śmiał coś podobnego uczynić?

6. I odpowiedziała Estera: Ciemnicą i wrogiem takim jest Haman ten niecnny! — Haman zaś strwożył się przed obliczem króla i królowej.

7. Poczem powstał król oburzony od biesiady przy winie i wyszedł do ogrodu pałacowego, podczas gdy Haman pozostał, aby ubłagać życie swoje od królowej Estery: widział bowiem, że zaguba jego u króla postanowiona.

8. Gdy tedy wrócił król z ogrodu pałacowego do komnaty, w której się biesiada przy winie odbywała, rzucił się był Haman na łożo, na którym siedziała Estera. I zawolał król: Czyżby ważono się nawet gwałt czynić królowej w mojej obecności, w tym pałacu? Zaledwie wyszło to słowo z ust królewskich, gdy już oblicze Hamana zakryto.

9. Wtem odezwał się Harbana, jeden z podkomorzych, wobec króla: Oto ustawiona jeszcze w domu Hamana szubienica, którą przygotował dla Mardechaja — który wyrzekł wszak ową życzliwą przestrożę dla króla — na pięćdziesiąt łokci wysoka! I rzekł król: Obwieście go na niej!

8. Obecni dworzanie zrozumieli, że los Hamana ostatecznie rozstrzygnięty, zakrywają też niezwłocznie oblicze jego, stosownie do przyjętego na Wschodzie zwyczaju, aby król oblicze skazancina nie widział, albo też przeciwnie, dlatego, że oczy skazancina niegodne już są, aby oblicze króla oglądały.

9. *וַיִּזְכַּר* por. 1, 10. Słowa Harbony znamionują zazdrość jakiej wyzniesienie się Hamana w sercu współzawodniczących z nim wyższych magnatów wznieciło.

אסתר המלכה ותקח לה ויתן לה ויחד בקשתה עד חצי המלכה
 3 ותעש: ותען אסתר המלכה ותאמר ואיני אדם מאת ה' הן
 בענין המלך ואיני אדם מאת ה' טוב הנה לי נפש
 4 בשאלתי ועמי בקרשתי: כי נקשרתי אני ועמי להשמד
 להרגו ולאמר ואני אדם מאת ה' וישמרתו נפשתי
 5 כי אין נאמר שיהי ענין המלך: וישמרתו נפשתי
 אהשוורש ואמר אסתר המלכה מי הוא זה ואיני
 6 הוא אשר מקרא לבו לעשות כן: ותאמר אסתר אש
 עד ואולי הנה הנה הנה והנה נבעת מלפני המלך
 7 והמלכה: והמלך, גם בקמתו ממשפתה הנה אלגנת
 נביתו והנה עמי לבוש עיר נפשתי מאסתר המלכה כי
 8 ראה כי יבדחה אליו הנה מאת המלך: והמלך שב
 מנת הביתו אל ביתו ומשפתה הנה נפל עליהם
 אשר אסתר עליה ויאמר המלך וגם רבבוש אתה
 המלכה עמי בבית המלך ואמר המלך ופיני הנה חסי:
 ויאמר הרבבוש אחד מן הספרים לפני המלך גם הנה
 העני אשר עשה המלך ויאמר אשר דבר טוב עיני המלך
 עמי בבית המלך נבט המשים אמה ויאמר המלך הנה

3. Wiedząc o głębokim przywiązaniu jakie król dla niej żywi, prosi najprzód Estera o życie swoje własne, liczy bowiem, że go prośba taką najłatwiej wzruszy.

4. Zaprzędani t. j. wydani wrogowi, albo też w dosłownem znaczeniu sprzedani za owe dziesięć tysięcy talentów srebra, które Haman ofiarował. Dar ten wroga nie zrównoważyłby uszerbku jakoby państwo przez ubytek tylu spokojnych i pracowitych poddanych poniosło.

5. Gdzież ten, zd. innych, skąd ten. Widocznie zapomniał król o edyktie, który mu prawdop. w nieopatrznej chwili wydanym został, w każdym razie nie wiedział o jakim ludzie tam mowa była. Ponieważ Ahaswer z zapytaniem swoim wprost do królowej się zwraca, nie znajduje też Haman sposobności, aby mu rzecz tę wyjaśnić i się usprawiedliwić.

7. *וַיִּזְכַּר* por. 1, 5. *בַּלַּיְתָה* 1 Sam. 23, 17, 20, 7, 9. *עֲשֶׂה* 5, 13.

19. I obwieszono Hamana na onej szubienicy, którą przygotował dla Mardechaja; a oburzenie króla się uśmierzyło.

ROZDZIAŁ VIII.

1. Onegoż dnia podarował król Ahasweros królowej Esterze domu Hamana, ciemięży judejczyków; albowiem wyjawia Estera czem on dla niej.

2. I zdjął król pierścien swój, który kazał odebrać Hamanowi, i oddał go Mardechajowi. Estera zaś postanowiła Mardechaja nad domem Hamana.

3. Poczem mówiła Estera powtórnie przed królem, a rzuciwszy się do nóg jego płakała i błagała go, aby w niwecz obrócił niegodziwość Hamana, agagity, i zamysł jego, który uknuł przeciw judejczykom.

4. A gdy wyciągnął król ku Esterze berto złote, powstała Estera i stanęła przed królem,

5. I rzekła: Jeżeli to król za dobre uzna, i jeżeli znalazła łaskę przed obliczem jego, i jeżeli wydaje się to słusznem królowi, a jeżeli zdobyła upodobanie w oczach jego, niechaj ukaze się rozkaz piśmienny, aby cofnięto one listy, tyjące się zamysłu Hamana, syna Hamedaty, agagity, które rozpisać kazał, aby zagubił judejczyków, zamieszkałych we wszystkich dzielnicach królewskich.

6. Bo jakżebym mogła wymóżyć na sobie i przyglądać się nieszczęściu, które ma spotkać lud mój, i jakżebym mogła wymóżyć na sobie i przyglądać się zagubie rodu mojego!

7. I rzekł król Ahasweros do królowej Estery i do Mar-

1. Skonfiskowane mienie Hamana, Esterze na własność oddane, przechodzi pod zarząd Mardechaja, por. w. 2.

2. Mianowany wielkim wzezyem zostaje zarazem i wielkim mistrzem pieczęci.

3. Esterze nie wystarcza, że sama wraz z opiekunem swoim niebezpieczeństwa unika, ale nie zapomina i o współplemieńcach swoich.

4. Por. 4, 11; 5, 2.

5. Ta sama wstępna formuła 1, 19; 5, 4, 8; 7, 3. z dodatkiem **וְכִי** **וְהִרְבּוּ** por. Koh. 11, 6. Estera przedstawia królowi, że strogie rozpatrzenie nie było wynikiem wyższej racji stanu, rzeczywistego interesu państwowego, lecz jedynie skutkiem osobistej nienawiści jednostki.

7. Widzicie zatem, że>n najlepszymi dla was intencjami ozywiony i że gotów jestem każdej prośbie waszej zadość uczynić.

גָּלוּ: וְהָלֹו אֶת־הַמָּוֹעַל עַל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־הִכּוֹן לְמִרְדֵּי־וְהַמֶּלֶךְ שָׁפָקָה:

ח.

1 בַּיּוֹם הַהוּא יָמַן הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרֶשׁ לְאַסְתֵּר הַמַּלְכָּה אֶת־
 2 בֵּית הַמָּוֹן אֲתֵּר הַיְּהוּדִים וְיָרְדָהּ: **בָּא** לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי־
 3 הַיְּהוּדָה אֲחַסְתֵּר כִּי־הָיָה לָהּ: וְיָסַר הַמֶּלֶךְ אֶת־שִׁבְעֵמֶט
 4 אֲשֶׁר הִשְׁבִּיר מִלְּמִו וְיָמַנָה לְמִרְדֵּי וְיָשֵׁם אֲחַסְתֵּר אֶת־
 5 מִרְדֵּי עַל־בֵּית הַמָּוֹן: וְיִסַּר אֲחַסְתֵּר וְתִרְבַּר לִפְנֵי
 6 הַמֶּלֶךְ וְיִשְׁפַל קַפְּצוֹ וְיִתְקַבֵּל וְתִתְקַבְּלוּ לְהַשְׁבִּיר אֶת־
 7 דַּעַת הַמָּוֹן הַגָּלוּי וְאֵת מַחְשְׁבֹתָיו אֲשֶׁר הִשְׁבַּע עַל־הַיְּהוּדִים:
 8 וְיִשָּׁט הַמֶּלֶךְ לְאַסְתֵּר: אֵת שִׂרְבֹט סוּרָב וְיָתֵם אֲחַסְתֵּר
 9 וְיִשְׁעָהּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וְתֵאָמַר אֶסְעִי־לְפָנֶיךָ מִיָּב אֲנִי־
 10 וְהָאֵינִי מִן לְפָנָיו וְקִשְׁוֹ הַרְבַּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְשָׁקָה אֵי־
 11 דַּעַתוֹ יָסֵב לְהִשָּׁב אֶת־הַסְּפָרִים מִחֻשְׁבֹת הַמָּוֹן כִּי־
 12 הַמֶּלֶךְ הָאֵלֹו אֲשֶׁר קָרַב לְאַבְדֹת אֶת־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר־
 13 כִּבְּרָה־עִינָיו הַמֶּלֶךְ: **וְיִ** אֲשָׁקָה אֵבֶל וְיֵאָמַר מַה־נָּעַם
 14 אֲשֶׁר־יִשְׁמָע אֶת־הָאֵלֹו אֲחַשְׁוֵרֶשׁ אֶת־הַמֶּלֶךְ מִלְּמִו:

פרק ibid. סליד v. 6. י' יתר v. 1.

10. Por. 5, 14. שׁך por. 2, 1.

Rozdział 8. Po upadku Hamana obejmuje Mardechaj jako najbliższy krewny królowej i mają zasłużony miejsce poprzednika swojego jak również zarząd mienia jego, które wedle obowiązującego prawa konfiskacie uległo, Estera zaś czyni starania, aby csem rychlej gnające tydom niebezpieczeństwo usunąć. Król daje jej i nowemu wzezyowi pełnomocnictwo do przedsięwzięcia środków w tym celu właściwych. Ponieważ jednak raz ogłoszonego edyktu cofnąć nie można, nadanem zostaje judejczykom prawo samoobrony, które we wszystkich dzielnicach opublikowane stworzonych nową otuchą napełnia. Witok Mardechaja insygniami władzy przyozdobionego wzbudza teń radość wśród żydowskiej ludności rezydencyj, tak, że nawet wielu persów przynależność do wiary żydowskiej symuluje.

dechaja judejczyka: Otom podarował wszak dom Hamana Esterze, jego też obwieszono na szubienicy za to, że targnął się na judejczyków.

8. Wy tedy możecie rozpisć na korzyść judejczyków w imieniu króla, jak się dobrem okaże w oczach waszych i opiekować o pieczęcią królewską; pismo bowiem napisane w imieniu króla a opiekowane pieczęcią królewską cofniętem być nie może.

9. I tak powołani zostali tegoż samego czasu pisarze królewscy dnia dwudziestego trzeciego, miesiąca trzeciego czyli miesiąca Siwan; i napisano ściśle tak, jak to Mardechai zarządził, do judejczyków i do satrapów i do namiestników i do starostów, stu dwudziestu i siedmiu dzielnic od Indyi aż do Ełjopii, do każdej dzielnicy stosownie do pisma jej i do każdego ludu stosownie do języka jego, i do judejczyków tek stosownie do pisma i języka ich.

10. Napisano tedy w imieniu króla Ahaswera i opiekowano pieczęcią królewską; poczem rozesłano te listy przez gońców konnych dosiadających wierzchowce państwowe żrebięta z tabunów.

11. Wedle których pozwolił król judejczykom w każdym pojedynczym mieście się znajdującym, aby się gromadzili, a życia swojego bronili, a tępiłi, mordowali i zgładzili każdy tłum, w jakimbydz by to nie było narodzie i w jakiejbydz dzielnicy, któryby gwałt czynił im, ich dzieciom i kobietom, a chciał mienie ich złupić.

12. A to jednego dnia we wszystkich dzielnicach króla Ahaswera mianowicie trzynastego dnia dwunastego miesiąca, czyli miesiąca Adar.

13. Dosłowny odpis pisma miał być wydany jako prawo w każdej pojedynczej dzielnicy, aby jawnem było dla wszystkich narodów, i aby judejczycy gotowi byli na dzień ten mieć się na wrogach swoich.

12. Mardechai przewidywał, że edykt Hamana, przed kilku miesiącami ogłoszony, żądny grabieży tłum wzburył, i że na dzień oznaczony już wszelkie przygotowania były czynione.

13. Mieć się na wszystkich, którzyby napadł na nich się wzięli. Sep. zamieszczają jak 8, 14. szeroki formularz nowego tego patentu.

וּלְמַדְרֵכֵי הַדְרֹוּ הַזֶּה בַּיַּת־הַבַּיִת וְנָתַי לְאַסְתֵּר וְאֵתוֹ
 8 תָּרֹו עֲלֵי־עַמִּי עַל אֲשֶׁר־שָׁלַח יְהוָה בַּיַּהוּדִים : וְאַתֶּם
 כָּתְבוּ עַל־יַהוּדִים כְּמִשׁוֹב כְּעֵינֵיכֶם כִּשֶׁם הַמֶּלֶךְ וְחַתְמוּ
 כְּטַבְעַת הַמֶּלֶךְ כִּי־יִכְתֹּב אֲשֶׁר־יִכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ וְנִתְּנָהוּ
 9 כְּטַבְעַת הַמֶּלֶךְ אֵין לְהַשִּׁיב : וְהִנֵּה אֵין סִפְרֵי־הַמֶּלֶךְ בְּעֵת
 הַזֹּאת בְּהַרְשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא יִדְרֵשׁ סוּן בְּשִׁלּוּשָׁה
 וְעֶשְׂרִים בּוֹ יִכְתֹּב כְּבָל־אֲשֶׁר־יִצְוֶה מַדְרֵכֵי אֵל־
 יַהוּדִים וְאֵל הַאֲחַשְׁדָּרְפָּנִים וְהַפָּחוֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינֹת
 אֲשֶׁר וּמְהוּ יַעַר כֹּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה
 מְדִינָה וּמְדִינָה כַּתְּבָהּ וְעַם וְעַם כְּלִשְׁנֹו וְאֵל־יַהוּדִים
 10 כַּתְּבֵם וּכְלִשְׁנֵם : וְיִכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרֶשׁ וְנִתְּנָהוּ
 כְּטַבְעַת הַמֶּלֶךְ וְיִשְׁלַח סִפְרֵים בְּיַד הַרָּעִים כְּפוֹסִים
 11 רֶכְבִּי הַרְשֵׁשׁ הַאֲחַשְׁדָּרְפָּנִים בְּעֵי הַרְמָסִים : אֲשֶׁר יָתַן
 הַמֶּלֶךְ לַיַּהוּדִים וְאֲשֶׁר אֵין כְּבָל־עֵיר וְעִיר לְהַתְּקֵל וְלַעֲמֹד
 עַרְצָפֶשֶׁשׁ לְחַשְׁמֵד לְהַרֵג וְלִאֲבֹד אֶת־כָּל־חַיִּל עַם
 12 וּמְדִינָה הָעָרִים אֲתֶם מֵהַ וְנִשְׁעִם וּשְׁלָחֵם לְבוֹן : בְּיוֹם
 אֶחָד כְּבָל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרֶשׁ בְּשִׁלּוּשָׁה עֶשְׂרִי
 13 לְהַרְשֵׁשׁ עַמִּי עַשְׂרֵה הוּא־יִדְרֵשׁ אַרְבֵּי : פְּתַשְׁנֹו הַכְּתָב

4 ו' תרי"ו.

8. Królowi jednak nie wolno ogłoszonego raz prawa znieść — obmyślicie tedy inne środki żłone bezpieczeństwa ludu waszego zapewnić, mianowicie nowe rozporządzenie, któreby skutki pierwszego paraliżowało.

9. Wyższe władze i spokojna ludność mogły łatwo z nowych rozporządzeń o zaszele w ulepszeniach króla zmianie sądzić i stosownie do tego postępować.

10. Trzy rączy wierzchowce, por. w. 14, 1. Król. 5, 8. Micha 1, 13, mediewski prawdop. z staroperskiego kaszeta, państwo, z kodońską określałąca przymiotnik, — państwowy urzędnik syr. רמס ארמ. ramak, pochodzi z pers. ramah, stadnina, tabun.

11. Wedle pisma tego wolno było judejczykom w pewnych punktach się gromadzić i przedsięwziąć środki obronne przeciw wszystkim, którzyby za życie i mienie ich nastawali.

14. I tak odjechali gończe dosiadający wierzchowce państwowe czemrychlej nagłeni rozkazem królewskim, gdy prawo na zamku w Suzie wydanem zostało.

15. Mardechai zaś wyszedł od króla w stroju królewskim, błękitnym i białym i w wielkim dyademe złotym, przyodziany w płaszcz z bisioru i purpury, a miasto Suza cieszyło się i radowało.

16. Judejczykom wzeszła jasność i radość i wesele i cześć

17. W każdej też dzielnicy i w każdym mieście, dokądkolwiek rozporządzenie królewskie i prawo jego doszło, była radość i wesele u judejczyków, biesiady i uroczystości duzo też z ludności krajowej przyznawało się do judyztwa, ponieważ padła na nich trwoga przed judejczykami.

ROZDZIAŁ IX.

1. Dnia tedy tedy trzynastego, dwunastego miesiąca czyli miesiąca Adar, w którym rozporządzenie króla i prawo jego wykonaniem być miało, tegoż samego dnia, w którym wrogowie judejczyków się spodziewali ich opanować, a w którym przeciwnie sami nieprzyjaciół swych opanować mieli:

2. Zgromadzili się judejczyki w miastach swych w wszystkich dzielnicach króla Ahaswera, aby podnieść rękę na tych, którzy niedoli ich pragnęli. A nie mógł się im nikt oprzeć bo padła trwoga przed nimi na wszystkie ludy.

Rozdział 9. Oddawna przygotowany napad na judejczyków był nieunikniony, przy poparciu jednak wyższych urzędników zdołali się łatwo obronić. Liczba poległych w czasie tych zażurbień persów doszła w całym państwie do 76.000 poczem ogłoszone zostało święto, ustanowione na dzień 14. Adar, podczas gdy w rezydencji w której zamieszki jeszcze dnia tego się nie uspokoiły na dzień 16. tegoż miesiąca. Ztąd poszło, że mieszkający miast święto Purym o dzień później obchodzili niż mieszkańcy wsi. Estera i Mardechai rozsyłają raz jeszcze do wszystkich judejczyków pismo, w którym na wieczne upamiętnienie wymienionych dni nalegają i do obchodu ich obowiązują, poczem przyjęte przez wszystkich judejczyków święto do oddzielnej księgi zapisanemu zostaje.

1. Wielki dzień smutku zamienia się na dzień radosny *הַיּוֹם הַזֶּה אֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ* zam. perf. por. 6, 9; 8, 8; 9, 6.

2. Por. 8, 11 *וְלֹא יָדָע* zam. zwykłego *בְּלֵי* Job. 10, 8; 21, 42; 23, 9

לְהַגִּיל לְיָהּ בְּכֹל־מְדִינָתָהּ וּמִיָּדָה יָצִי לְכָל־הָעַמִּים וְלִהְיוֹת
 14 מְהֻלָּלִים עַתְדִּים לְיוֹם הַזֶּה לְהַגִּיבָם מֵאֵיבֵיהֶם: הַרְצִים
 לְכָבוֹד הַרְבֵּשׁ הָאֲשֶׁר־הָיָה לָּם: וְדַוּוּפִים בְּדָבָר
 15 הַמֶּלֶךְ וְהָיָה לְבָשׁוֹן הַבְּרִיָּה: וּמִדָּבָר יֵאָאֵר
 מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלִבּוֹשׁ מְלִכּוּת מְהֻלָּל וְיִזְכְּרֵת הָיָה
 יְהוֹדָה וְהַסְבִּיחַ בְּיוֹם וְאֶרְוָמוֹ וְהָעֵר שִׁישׁוֹן אֶת־הָאֵלֶּה וְשָׂמְחָה:
 16 לְהַוָּדִים הָיָה אֹהֶב וְשָׂמְחָה וְשִׁישׁוֹן וְהָרָה: וּבְכָל־
 מְדִינָה וּמִדָּה וּבְכָל־עֵר וְעִיר מְקוֹם אֲשֶׁר דָּבַר הַמֶּלֶךְ
 יִדְרֹו מִגַּע שִׂמְחָה וְשִׁישׁוֹן לְיְהוּדִים מִשְׂתָּה וְיוֹם טוֹב
 יִרְבִּים מִגַּע הָאֵרֶץ מִתְּהִיָּים בְּיַגְפֵּל פְּסַד־הַיְהוּדִים
 עֲלֵיהֶם:

ט.

1 וּבִשְׂנַיִם עֶשֶׂר הָרַשׁ הוֹאִי־תֵשׁ אֶרֶץ בְּשִׁלּוֹשֶׁה עֶשֶׂר זֶה
 2 לֹא אֲשֶׁר הִגַּע דָּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָרְוֹ לְהַעֲשׂוֹת בְּיוֹם אֲשֶׁר
 שָׁבַר אִבְוֵי הַיְהוּדִים לְשִׁלּוֹשׁ בָּנָם וְהַפְּדוֹד הוּא אֲשֶׁר
 2 יִשְׁלֹו מְהֻלָּלִים הָיָה בְּשִׂמְחָה: נִקְבְּלוּ הַיְהוּדִים
 בְּמִדְּוָה בְּכָל־מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אֲחֻשְׁרוּשׁ שְׁלֹם יָד
 בְּמִבְּקֵשׁ יָדָתָם וְאִישׁ לֹא־עָמַד בְּפָנֵיהֶם בְּיַגְפֵּל פְּהָתָם

13. י וְיִזְכְּרֵת *ibid.* י. 15. *אֵרֶץ טָמֵה בְּלֹא מֵאָה*

14. Por. 3, 15.

15. *הַרְבֵּשׁ* dyadem, turban, oznaczający jego godność, nie *כִּי* korona — w płaszcz z aram. *בִּיךְ* przytolekad, otulacz się.

16. Światło, symbol pomysłowości i szczęścia, por. Pa. 139, 12. Mowa tu o judejczykach w rezydencji, którym wszyscy jako protegowanym króla oznak szacunku nie szczędzili.

17. Kontrast do obrazu smutku, por. 4, 3. *הַרְצִים* *עַל* pierwiastkowo określenie osiadłych w Palestynie pogan, które w następstwie szerze znaczenie przybrało.

18. Symulowało tydzień, który jako współwzory królowej i pierwszego ministra wielki wpływ wywierał. Tak Raibag. Wątpić należy czy mowa tu o prozelitach rzeczywistych.

3. Wszyscy też starostowie dzielnic i satrapi i namiestnicy i zawiadujący sprawami króla popierali Judejczyków, bo padła na nich trwoga przed Mardechajem.

4. Gdyż wielkim był Mardechai na dworze króla, a sława jego rozniosła się po wszystkich dzielnicach, bo mąż ów Mardechai stał się coraz potężniejszym.

5. I tak porazili Judejczycy wszystkich wrogów swoich mieczem, zabijając i wytracając, a postąpili z nieprzyjaciółmi swymi wedle upodobania swego.

6. A w samej stolicy Suza zabili Judejczycy i wyteplili pięćset ludzi.

7. Również Parszandatę i Dalfona i Aspatę,

8. I Poratę i Adalję i Aridatę,

9. I Parmaszę i Arisnją i Aridaję i Wajzatę.

10. Dziesięciu synów Hamana, syna Hamedaty, ciemiężcy Judejczyków zabili; wszakże na lupy nie wyciągnęli ręki swojej.

11. Tegoż dnia, gdy powiadomiono króla o liczbie zabitych w stolicy, w Suzie,

12. Rzekł król do królowej Estery: W stolicy, w Suzie, zabili Judejczycy i wyteplili pięćset ludzi i dziesięciu synów Hamana; w innych zaś dzielnicach królewskich — cóż dopiero tam porobili! Jakaż tedy jeszcze prośba twoja, aby ci spełnioną została, i jakież dalsze życzenie twoje, aby ci użyzocnem było?

13. I odpowiedziała Estera: Jeżeli to król za dobre uzna, niechajby i jutro dozwolonym było Judejczykom w Suzie postąpić w sposób dzisiejszy; dziesięciu zaś synów Hamana niechaj obwieszą na szubienicy.

5. Z nieprzyjaciółmi, którzy pomimo ogłoszonych nowych rozporządzeń na życie ich nastawali.

7. Imiona synów Hamana brzmiały w Sept. inaczej, kodońwka „data, oznaczca dany. Zajmowali oni niezawodnie wybitne stanowiska w rezydencji.

10. Por. 3, 10.

13. W Suzie miał Haman licznych przyjaciół i zwolenników, którzy zapewne w dalszym ciągu intrygi swoje knuli. Dla większej hańby wiadczano na Wschodzie zwłoki zabitych, por. uwagę do Gen. 40, 19.

על־כָּל־הַיְהוּדִים: וְכַל־שָׂרֵי הַמְּדִינֹת וְהַאֲשָׁדֶרֶת־בָּנִים

וְנִפְחֹת וְעֹשֵׂה הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ מִיִּשְׂרָאֵל אֲתֵי

הַיְהוּדִים כִּי־נִפְלַס פְּתֵי־מֶדְרֵב: עֲלוֹתָם: כִּי־גִבּוֹל מֶדְרֵב

בְּבֵית הַמֶּלֶךְ וְשָׁמָּה חִנְרֵךְ בְּבֵית הַמְּדִינֹת כִּי הָאִישׁ

מְדִיבֵי וְיִצְרָךְ וְהוֹלִי: עַבְדֵי הַיְהוּדִים בְּכָל־אֲבוֹתָם מִבְּתֵר

תָּרַב וְתָרַי וְאֲבָרָן וְיֵשׁוּעַ בְּשֵׁאֵרֵיהֶם כִּי־יִשְׁעָן: וְיִשְׁעָן

הַמְּדִיבֵי הָרַגוּ הַיְהוּדִים וְאֲבָרָן חָמַשׁ מֵאֹת אִישׁ:

וְאֵת |

וְאֵת | פְּרִי־טִוְהָא

וְאֵת | דְּלִפְסָן

וְאֵת | אֲסַפְרָה:

וְאֵת | פִּרְתָא

וְאֵת | אֲרִיָּה

וְאֵת | אֲדוּרָה:

וְאֵת | פִּרְתָא

וְאֵת | אֲרִיָּה

וְאֵת | אֲרִיָּה

וְאֵת | אֲרִיָּה

וְאֵת | אֲרִיָּה:

עֲשָׂרָה |

כִּי־רָגוּ בְּדִסְמִרְתָּא אֲבָרָן הַיְהוּדִים הָרַגוּ וְכַנְהוּ לֹא

שָׁלְחוּ אֲתֵיהֶם: בָּנִים טוֹרִים כֹּא־מִסְפַּר הַיְהוּדִים בְּשִׁשָּׁן

הַמְּדִיבֵי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וְיִאֲמַר הַמֶּלֶךְ לְאֲסַפְרָה הַמְּלָכָה

בְּשִׁשָּׁן הַמְּדִיבֵי הָרַגוּ הַיְהוּדִים וְאֲבָרָן חָמַשׁ מֵאֹת אִישׁ

וְאֵת עֲשָׂרָת בְּנֵי־רֵיָן בְּשֵׁאֵר מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ כֹּא־גִשּׁוֹ

וְמוֹהַר־שֶׁאֲלֶמֶךְ וְרֵיָן לְדֵי וְיִשְׂרָאֵל בְּקִשְׁמֶךְ עוֹד וְעֹשֵׂה: וְיִאֲמַר

7. ט' ט' ו' וְעִרְא. ח' וְעִרְא. ו. ט' ט' ו' וְעִרְא. ט' ו' וְעִרְא

ו' וְבִתּוּ ו' חֲבִיבִי

3. Por. 3, 9; 8, 9. מִשְׁמֵם wywyższali czyli popierali, por. 1 Król. 9. 11. Ezr. 1, 4. starając się w ten sposób królowi i weszrowi się przypodobac.

4. Nie chciał przeto nikt mu się narazić.

14. I rozkazał król, aby tak uczyniono. I wydany został podobny rozkaz w Suzie, dziesięciu zaś synów Hamana obwieszono.

15. Zgromadzili się tedy judejczycy zamieszkali w Suzie również i czternastego miesiąca Adar i ubili w Suzie trzysta ludzi; wszakże na lupy nie wyciągnęli ręki swojej.

16. Inni też judejczycy osiadli w dzielnicach królewskich zgromadzili się i bronili życia swojego, folgując sobie na wrogach swoich i zabijając z pośród nieprzyjaciół swoich siedmdziesiąt i pięć tysięcy — wszakże na lupy nie wyciągnęli ręki swojej.

17. Trzynastego dnia miesiąca Adar poczęli a trzynastego tegoż miesiąca przestali, obracając go na dzień biesiad i radości.

18. Judejczycy zaś w Suzie zgromadzili się zarówno trzynastego jak czternastego tegoż miesiąca, tak że piętnastego przestali, obracając go na dzień biesiad i radości.

19. Dla tego czynią judejczycy osiadli po wsiach i w miastach otwartych, dzień czternasty miesiąca Adar dniem radości i biesiad i uroczystości przyczem posyłają sobie upominki wzajemnie.

20. I spał Mardechai zdarzenia te i rozesłał listy do wszystkich judejczyków we wszystkich dzielnicach króla Ahawera blizkich i dalekich.

21. Obowiązując ich stale, aby obchodzili corocznie dzień czternasty miesiąca Adar i dzień piętnasty tegoż miesiąca.

22. Jako te dni, w których wypoczęli judejczycy od wrogów swoich i ten miesiąc, który obrócił się im ze smutku w radość a z żaloby w dzień uroczysty — aby uczynili je dniami biesiad i radości, przyczem posyłać sobie mają upominki wzajemnie a ubogim dary.

albo miasta otwarte. Za czasów Józefa Flawjusza obchodzono jeszcze uroczyste oba dni, por. w. 21, 22. כבוד wł. porcje żywności.

20. Wedle Raszi i innych jest stosownie do słów tych Mardechai autorem księgi Ester, prawdopodobnie jednak odnosi się ta wzmianka do listów przeszed napisanych i rozesłanych, tworzących rzeczywście najistotniejszą część księgi o ile doroczny obchód święta ustanawiają.

22. כבודים. כבודים. כבודים.

אָסֶתֶר אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ כִּי־יָמַן נִסְמָחַר לַיהוּדִים אֲשֶׁר
 בָּשׂוּעַן לַעֲשׂוֹת כְּכַת הַיּוֹם וְכַת עֲשֶׂרֶת בְּיַמֵּימָן וְהָלֹ
 14 עַל־הַיּוֹן: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהַעֲשׂוֹת כִּן וּמִמָּוָן דָּת בָּשׂוּעַן
 וְכַת עֲשֶׂרֶת בְּיַמֵּימָן סָלוּ: וַיִּקְרָאוּ הַיהוּדִים אֲשֶׁר־
 15 בָּשׂוּעַן וּם כִּיּוֹם בְּיַמֵּימָן עֲשֶׂה לְחֹדֶשׁ אָדָר וַיִּבְרְטוּ
 בָּשׂוּעַן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וּבְכֹהֵל לֹא שָׁלְחוּ אֶת־הֵמָּה:
 16 וְשֹׂאֵר הַיהוּדִים אֲשֶׁר בְּמִדְיָנוֹת הַמֶּלֶךְ נִקְרָאוּ וַיַּעֲמֹד
 עַל־נַפְשָׁם וְלֹא־מֵאֲבִיהֶם וְהָיוּ בְּשֵׁנֵאֲהֶם הַמִּשְׁפָּה
 17 וַיִּשְׁבַּעַם אֶלֶף וּבְכֹהֵל לֹא שָׁלְחוּ אֶת־הֵמָּה: כִּיּוֹם־שִׁלּוּשָׁה
 עֲשֶׂה לְחֹדֶשׁ אָדָר וְלֹא־מֵאֲבִיהֶם עֲשֶׂה כִּי־וַעֲשֶׂה אִתּוֹ
 18 זֶם מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה: וְהַיהוּדִים אֲשֶׁר־בָּשׂוּעַן נִקְרָאוּ
 בְּשִׁלּוּשָׁה עֲשֶׂה כִּי וּבְאֲרֻבָּעָה עֲשֶׂה כִּי וְלֹא־מֵאֲבִיהֶם
 19 עֲשֶׂה כִּי וַעֲשֶׂה אִתּוֹ זֶם מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה: עַל־יָמֵן הַיהוּדִים
 הַסְּפָרוּם הַיְּשׁוּבִים עָבְרוּ הַסְּפָרוֹת עִשִׂים אֵת זֶם אִם אֲרֻבָּעָה
 עֲשֶׂה לְחֹדֶשׁ אָדָר שְׁמִינָה וּמִשְׁתָּה וְזֶם סוּב וּמִשְׁלֵם
 20 מֵאוֹת אִישׁ לְרַעְיוֹ: וַיִּחְמַב מִדְּבָרֵי אֶת־הַיְּהוּדִים הַכֹּלֵה
 נִשְׁלַח סְפָרוֹם אֶל־כָּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל־מִדְיָנוֹת
 21 הַמֶּלֶךְ אֲחֻשׁוּשֵׁי הַסְּפָרוֹם וְהַיְּהוּדִים: לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם
 לְחֵנוֹת עִשִׂים אֵת זֶם אֲרֻבָּעָה עֲשֶׂה לְחֹדֶשׁ אָדָר וְכַת
 22 וְיִסְחַמְשֶׁה עֲשֶׂה כִּי בְּכָל־שָׁנָה וְשָׁנָה: כִּיּוֹם־אֲשֶׁר־יִבְרְטוּ
 בְּהֵם הַיהוּדִים מֵאֲבִיהֶם וְיִבְרְטוּ אֲשֶׁר נִקְרָאוּ לְקִבֵּל מִיָּמֵן
 קִשְׁמִינָה וּמֵאֲבִיר לְיוֹם סוּב לַעֲשׂוֹת אִתָּם וְכִי מִשְׁתָּה
 וְשִׁמְחָה וּמִשְׁלֵמוֹת מֵאוֹת אִישׁ לְרַעְיוֹ וּמִמֵּנוֹת לְאֲבִינִים:

15. Por. w. 10, 16.

15. Por. w. 10, 16.
 16. Por. 8, 11 — וְכַת wedle niekt. zam. qparb por. 8, 13. Zamianst 75 podaje Sept. 15 tysiący.

19. כִּיּוֹם kerit ימים Deut. 3, 5. 1 Sam. 6, 13. oznacza wiec, osady

23. I zobowiązali się Judejczycy czynić stale co rozpoczęli i co Mardechaj do nich napisał:

24. Jako Haman, syn Hamedaty, agagita, ciemiężca wszystkich Judejczyków uknuł przeciw Judejczykom, aby ich zagubił, rzuciwszy pur — to jest los — aby ich wytopiono i zgładzono,

25. A jako król, gdy stanęła przed nim Estera, piśmiennie zarządził, aby niceny jego zamysł, który przeciw Judejczykom uknuł spadł na głowę jego, a obwieszono go wraz z synami jego na szubienicy.

26. Dla tego nazwano dni te purym, podług wyrazu pur. Przeto, z powodu całej treści tego listu, tak dotyczące tego czego sami doświadczyli, jak tego co ich doszło wieścią,

27. Ustanowili i zobowiązali się Judejczycy za siebie i za potomków swoich jak i za wszystkich, którzyby się do nich przyłączyli zwyczajem niezmiennym, aby obchodzili dwa te dni rok rocznie, stosownie do przepisu ich i w właściwej ich porze,

28. Dni zaś te upamiętnione i obchodzone były w każdym pokoleniu, w każdej rodzinie, w każdej dzielnicy i w każdym mieście, oby też dni te purymowe nigdy zniesione nie zostały wespół Judejczykami a pamięć ich nie zanika z pośród potomków ich!

29. Napisała też królowa Estera, córka Abichaila, wraz z Mardechajem Judejczykiem całą powagą swoją, aby stwierdzić one dni purymowe tym listem wótórym.

30. I rozesłano ten list do wszystkich Judejczyków, do stu dwudziestu i siedmiu dzielnic państwa Ahaswera ze słowami przyjacieli i szczeroci,

31. Aby ustanowili te dni purymowe w porze ich, jako ustanowił je dla nich Mardechaj Judejczyk i Estera królowa

29. W drugim liście zalecił im raz jeszcze upamiętnienie tego święta z dołączeniem postu Estery, por. w 30. *אפר* por. 10, 2. Dan. 11, 17. wyraz *aram. moc, potęga, tu, przy użyciu całej powagi swojej.*

30. List napisany był w wyrazach przyjaznych i serdecznych. Wiersz ten opuszczony w Sept.

31. Wyrazy te odnoszą się do poprzedzającego obchód purymowy postu Estery dnia 13. Adar, por. 4, 1. 16.

וְקִבְלֵם מִיְהוּדִים אֶת אֲשֶׁר־תִּכְרֹו לַעֲשׂוֹת וְאֵת אֲשֶׁר־תִּבְרָא 23
 מִיְהוּדֵי אֱלֹהִים: כִּי הָיוּ בְּיַמֵּי־מַרְדֵּחַיָּהוּ הָאֵלֵּי אֲרֵר בְּלִי 24
 מִיְהוּדִים הַשֵּׁב עַל־מִיְהוּדִים וְאֶבְדֵם וְחַפְּלָה פֹּה הָיָה 25
 הַמֶּלֶךְ לִקְרֹא לְיָמֵם וְלֹא־תִבְדֵם: וְכַסְּתָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אֶפְרַי עִיר 26
 הַסֹּפֵר יֵשֵׁב מִחֲשֵׁבֵי הַקְּרָה אֲשֶׁר־הֵשֵׁב עַל־מִיְהוּדִים 27
 עַל־רֹאשׁוֹ וְקָרוֹ אֵתוֹ וְאֶת־תִּבְיָא עַל־הַעַי: עַל־פֶּן קָרָא 28
 לְיָמֵם הָאֵלֶּה פֹּרִים עַל־שֵׁם הַפֹּה עַל־פֶּן עַל־קִלְדַּשְׁתָּה 29
 הָאֵלֶּה הָיָאת וּמִדְרָא עַל־יָדָהּ וְהָה הַגֵּי אֵלֵיהֶם: 30
 קִבְּמוּ וְקִבְּלֵם מִיְהוּדִים אֲעֲלֵיהֶם וְעַל־יְהוּדִים וְעַל בְּלִי 31
 הַקְּרָה עַל־יָם וְלֹא עֲבֹד לְתוֹת עֵשִׁים אֶת־שֵׁם הַיָּמִים 28
 הָאֵלֶּה כִּכְתָּבם וְכַוּנָם כִּל־שִׁגְרוֹ וְשִׁגְרוֹ: וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה 29
 עֲקִיבִים וְעֵשִׁים בְּבִלְדֹור וְדֹור מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה 30
 וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וְיָם הַפֹּרִים הָאֵלֶּה לֹא יִעֲבֹדוּ מִיְהוּדִים 31
 וְהַיָּמִים וְהַקְּרָה לֹא־יִסֹּף מִיָּעָם: וְלֹא־תִכְתַּב 29
 אֶסְמֵר הַקְּרָה בְּתַאבִּיטֵל וְיִדְרָגֵי מִיְהוּדִי אֶת־קִלְ 30
 הַקְּרָה לְיָם אֶת־אֵלֶּה הַפֹּרִים הָיָאת הַשְּׁעִית וְיִשְׁעֵה 31
 הַפֹּרִים אֶל־כִּל־מִיְהוּדִים אֶל־שֵׁבֵעַ וְעַשְׁרִים וְאֵלֶּה מְדִינָה 32
 מִקְּרָת אֶחָשְׁוֵרַשׁ דְּבַר שָׁלוֹם וְהָיָת: לְיָם אֶת־יָם 33

23. ו' ט' v. 29. ו' ז' v. 27. ו' ז' v. 24.

23. Stosownie do rozporządzenia Mardechaja zobowiązali się do święta, które poraz pierwszy z własnego popędu obchodzili odtąd stale święcić *kap. zam. 702* por. w. 27.

24. Por. rozd. 3. Ten i wiersz następny zdaje się być wyjątkiem z listu Mardechaja przytoczonym.

25. *אסתר* gdy Estera przed królem stanęła, inni uważają *suff. za neutr.* i rozumieją: gdy ta sprawa króla doszła *אסתר על המה* dosł. zarządził współcześnie z piśmiem czyli piśmiennie.

26. „Z powodu całej treści” jest zdaniem nawisowem — drugie *kap. by* łączą się z wierszem następnym.

27. Zdanie Michaelisa i innych jakoby święto Purym ustanowione zostało nie na pamięć Estery lecz wielkiego zwycięstwa Judy Machejczyka nad Nikanorem 13. Adar por. 1 Mak. 7, 39. pozbawione jest wszelkiej zasady.

